

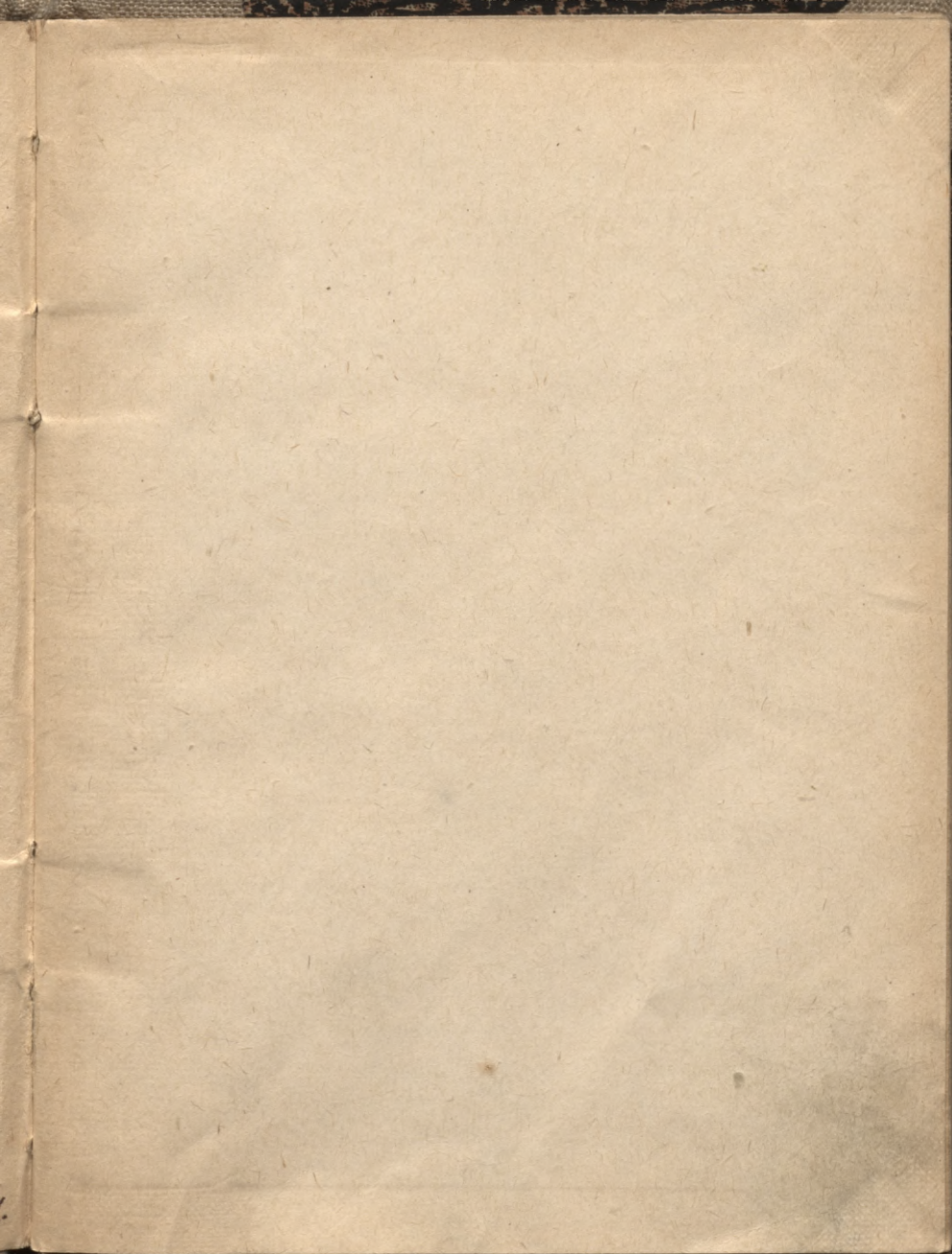
B
9(1)19

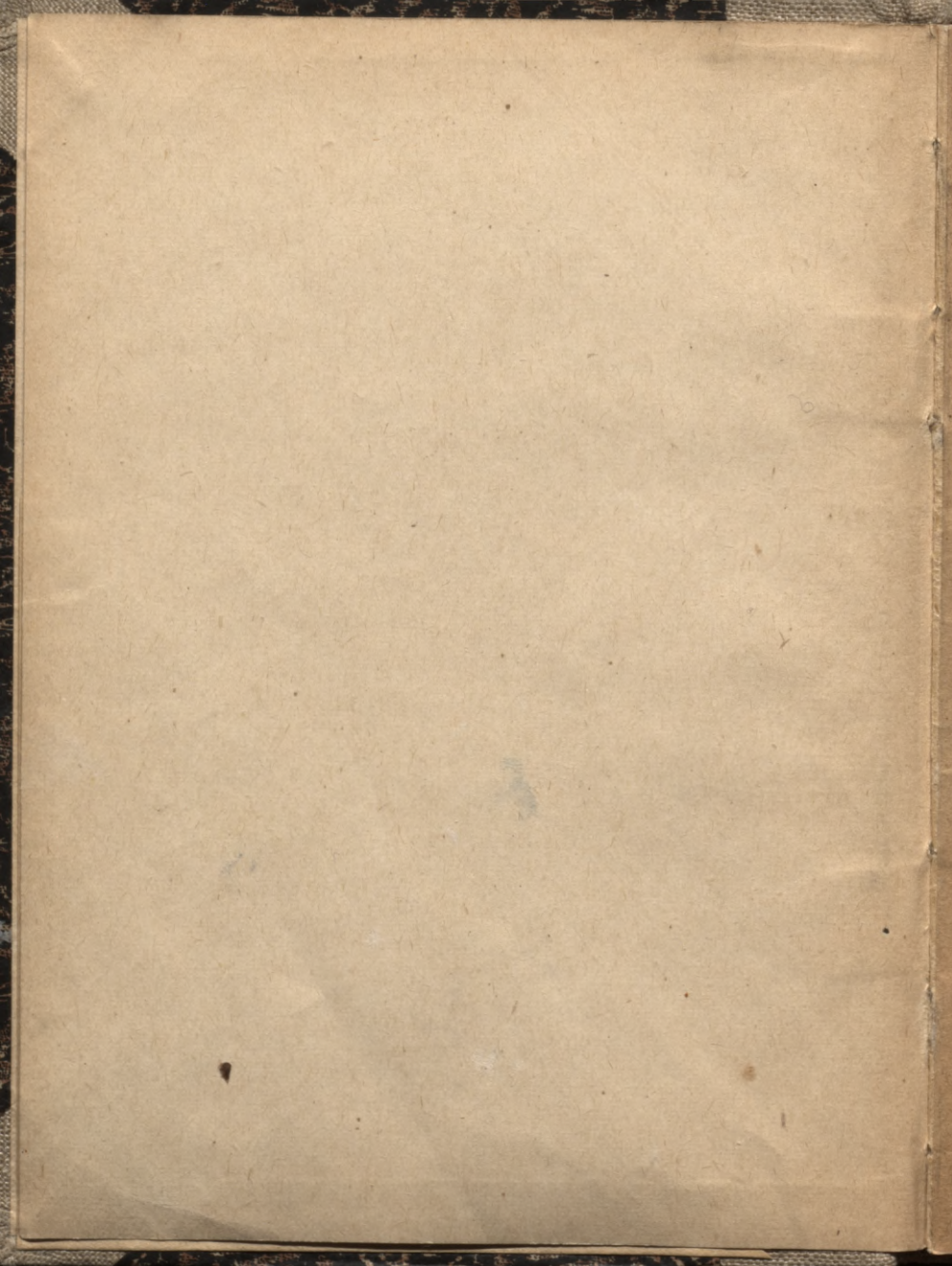
Landers, K.

1905. g. priekšvakarā.

181.550

1949 M. J.

K. Sanders

1905. gada preekšchwakarâ

Atmiņas un raksturojumi

Latviju Izdevniecība.
Maskavā, 1925. g.

K. I. K. J. S. Centralkomitejas Latsekzijas orgāns

„Jauni Zēli”

Blūstrets latvju jaunatnes
un pionieru šurnāls

P. Vihlšnes, S. Muschperta, P. Svira redakcijā

Īsdod Latvju Īsdewncezība.

Šurnāls isnāht weenu reisi mehnesi lihdš 4 drukās
loksnes beesš — leelā formatā.

Aboneššanas maksā:

Bes peesuhhtišanas:			Ar peesuhhtišanu:		
Uš	3 mehnescheem	75 kap.	Uš	3 mehnescheem	90 kap.
”	6	140	”	6	175
”	12	250	”	12	350

Ušewišhšs numurs maksā 30 kap.

Partijas un jaunatnes sekzijam un šuhninam, pionieru grupam, klubeem, lasanmahjam, kolektiveem, nonemot ne masak par 25 eksemplareem — à 25 kap.

Pašuhhtijumi adresejami:

Москва, Мясницкая 20, „Латиздат“.

Редакция журнала молодежи.

Maksti, korespondenzes u. z. materiali šurnalam adresejami: Москва, Старая площадь, 4. ЦКРЛКОМ Латсекция.

B
9(L)19

K. Sanders

1905. gada preekšhwakarâ

Atmiņas un raksturojumi

Latvju Pēdewņeziba.

Maskawâ, 1925. g.

270003 K

9(1)

60.

L. V. B.	
№	In. 18/550

✓

56.

28

Latvian State Library

Latvian State Library

2-я тип. „ЛАТИЗДАТ“, Москва, Почтовая, (б. Хапиловская) 14.

Главлит № 32000. Тираж 3000 экз.

1905. g. preekšwafarā.

(Atminas un raksturojumi).

Manš noluhks naw sneegt ſcha ſtraujā „wehtras gada“ wehsturisku apſlatu — par wiſeem notikumeem un pahrdsihwojumeem Latwijā. To darischi zitā wretā, tas eetilpst atteezigās nodakās manā „Latwijas wehstures“ II. datā, kura 1925. g. pirmā pušē iſnahks Latijda-ta apgahdibā.

Œhe gribu uſtwert daſchus ſpilgtakos momentus iſ muhſu organiſazijas nelegalās darbības — 1905. — 6. gadeem, kā Latwijā, Leepajā, tā ari latweeſchu „kolonijās“ — Maſkawā un Peterpili. Tas atteezas kā teeſchi uſ 1905. g., tā ari uſ ſcha laikmeta preekſchwafaru — rewoluzijas ſagatawoſchanas deenās. Dauds tas jau ir judis atminā, laiks eet, un ſajuhtu nepeezeſchamibu atſihmet ſcho to, lai tas galigi neeet aiſmirſtibā.

Œs rakſtu par to, ko eſmu patš peedsihwojis un nowehrojis: kā rewoluzionarā kuſtība zehlās un auga, kā jauni ſpehti tika winā eewilkti, kā zihnas un darbības prozeſā iſweidojās muhſu aktiwee darbineeki. Gribeju ari atſihmet daſchus interesantus momentus un faktus, kuri atteezas uſ ſcho laikmetu un kuri war preekſch nahlotnes eet paſuſchanā. Œhini iſdeeniſchlā darba prozeſā, attehlojumos, kā darbā un dſihwē atriſinajās kuſtība, auga plaſchumā, kā auga un attihstijās winas darbineeki — ir daudis pamahzofcha un interesanta ari preekſch nahſoſchām paaudſem, preekſch muhſu jaunatnes. Œawu preekſch

tetschu pagahntni wineem wajaga sinat, no tās scho to war mahžitees, galvenais — ušwert un šaprast rewoluzijas kustības gaitu.

Mani teglojumi atteežas uš laikmetu, kad jau pats nehmu tuwaku aktiwu dalibu rewoluzionarā darbā (nelegalā tipografijā, pulziņos, organizatoriskā darbā un taml.). Šche man jaišlabo mašs pahrpratums, kursch fastopams I. materialu krahjumā par rewoluzionaro kustibu Latwijā b. Danischewska atminās. Winsch raksta, ka par noscheloschanu wiši mehginajumi eewilkt mani tuwaki darbā israhdijuschees par welteem, tadeht ka es sewi skaitijees par tolstojeeti. Nesinu, uš kahdu laikmetu teeschi atteežas b. Danischewjka peesihme. Waru weenigi peebilst, ka sewi nekad neesmu skaitijees par tolstojeeti jeb tamlihdfigu, lai gan nenoleedsu, ka par scho kustibu, šewischki sektantu - duchoboru kustibu, dsihwi interesejos un daudš tiku lasijis. "Pirmais „nelegalais“ zilweks, ar kuru es, buhdams 16 gadus wežs, eepasiņos, bija S. M. Tregubows, kursch dsihwoja trimdā Grobinas pilsehtā. Nenoleedsu ari, ka schin personigā dsihwē kristali tihram zilwekam un sawas sawadaki pahrstrahdatas rewoluzionari - anarkistiskas idejas fanatikim bija leels eespaidš uš manu personu un raksturu paschā agrākā jaunībā. Bet tas, ko šche tiku mantojis un mahziješ, nahga par labu wišai manai tahtlakai dsihwei uu darbibai. Ja esmu ko guwis un isstrahdajis sewi no paschaisleedsības, isturibas, rakstura stingribas u. t. t., tad š a h l u m s no wisa ta ir mellejams jau schajos eespaidoš. Par sozialdemokratu un markšistu es tāpat kā b. Danischewskis netiku dsimis. Par tahdu kluw.: pehz dsika, nopeetna darba, pehz nopeetnām studijam, kad atradu markšismā atbildi uš wišeem teem jautajumeem, kas mani intereseja šakarā ar rewoluzionaro kustibu. Un par darbineeku kluwu praktikā, paschā darba prozesā, šahldams no pascha masakā rewoluzionara mahžekta darba. Šischkroschš moments preeksch wišas manas dsihweš

Bija Leepajas 1899. g. streiks. Tas noteiza wisu manu personigo dsihwi un likteni. Un zeeschi paschâ darbâ manijau 1903. g. eewilka tahdi beedri, kâ Musikants (Skarre), Wehraneeks, Schwarzs un wehlat Bobis (Luters), kuri schai sinâ — kâ zilweku eewilkt darbâ un wislabaki ismantot — bij taifni apdahwinati zilweku „swe-jotaji“. Wismas 1903. g. strahdaju Leepajas tipografijâ, konspirativâ dsihwofli swejneeku buhdinâ, kâ ari pee lapinu isplatishanas un drukashanas. Tik dauds par sewi.

R. L.

Komuna Behrsu eelâ.

Tas bija wežâ Pilabera namâ, behninu istabâs. Nams divstahwu, ar 4 behninu istabam, 2 masinâm, 2 leelakâm. Wiszaur walda tihriba, lai gan ņehe jau pilņehtas nomale un uņ blakus eelas atrodas nepatih-tami, reebigi kaimini—„meitu nami“. Pahris ņolus tah-taki — ņahkas pilņehtas ganibas un esera mala, netahli, uņ tās paščas eelas ņtuhra — pilņehtas zeetums, druh-ma, ņarlana keegelu ehka ar tahdu par muhri. Cela nebrugeta, ņmilņchaina. ņehe dņihwo pa leelakai datai strahd-neeki, neņen no laukeem eebraukņschee „namneeki“, biju-ņchee ņaimneeki, amatneeki, bodneeki, muisņchu wagari, „ņhtel-makari“ un taml. Namini pa leelakai datai weenstahwu: dņihwoņkis preetņch paņcha ņimenes un 1 — 2 dņihwoņki no 1 istabas — isihreņchanai. Pilabers ir weens no pahrtikuschakeem; pee nama ņaknu un puņu dahrs. We-zais peeder pee baptistu draudsēs, ņoti peeklahjigs, god-bijigs, ar ņinamu lepnuma ņajuhtu — wiņņ ņarauņts „paņcha roņam“. Pilaberam ir weeniga meita — Lina — islutinats, weņeligs un ņkaiņts ņtufens, gimnastise, kura ar no ņahkuma nem ņinamu dalibu „komunas“ dņihwē.

Un ņehini namâ mehs eekortelejamees galigi, lau-pidami wezajam Pilaberim meeru. Eedņihwotaju bija ap 6 zilweku: es, ņtud. M. Strihkis, wina mahņa — Anna, Musikanta mahņa, — Lene ņkarre, weetejās gim-nastijas 8. klases ņtolneeze, un otra Strihka mahņa — Emilija. No ņahkuma wezais namsaimneeks isturejās

loti draudsiigi pret mums. Bet kad wehlat israhbijās, ka mehs wisi esam turvi pašinas, kad pee mums šahka šalafitees daudsi jauni zilweki, tad wezis šapihta, tomehr usteift dšihwofli nebija eemesla — maksats tika šahrtigi, eedsihwotaji bija kluši un meerigi. Eezirkna usraugs gan šabeedeja wezi, atnahkdams šahdu wakarū un wifai uštrauktā balsi pašinodams winam, ka nu lai tik wezis šargajas: esot peelaidis pilnu mahju šozialistu. Šas apmeklejums maksaja wezim weselus 3 rubutus, bet ko tur darit. Tomehr jaatsihst, ka netahdas nepatššchanas, (špeegošchanas, nodewibas) mehs no wina nepeedsihwojam.

Ša nodibinajās komuna Behrsu eelā, no kuras isnahza labs kadsr aktiwu revoluzionaru darbineeku.

Par komunu wina atklahti un ofizieli gan nesauzās, bet ta dšihwē pate peenehma tahdu raksturu. Štrihku wezakee bija štipri bagati. Dehls študeja ahršemēs — Šreiburgas kalnu akademiā, un šas nemaksaja mas, jo nahzās lihdsturet ahršemju korporekeem. Šagad winsch bija atgreesees mahjās wakaziju laikā, un dšihwe eekahrijās tā, ka atpahal greestees wairs neišnahza. Ša tā Štrihku mahjas atradās netahlu no pilšehtas, tad wina wezaka mahša beeschi apgahdaja pilšehtneekus ar lauku produkteem. Ša pee Štrihkeem katru wakarū tika notureti „tehjas wakari“, uš kureem tad šalafijās wisa komuna. Bes tam wehl šanahza daudsi pašinas, un tā pamasam nodibinajās pulzinsch, kolektiwš, no kura wehlat isnahza labs škails partijas darbineeku. Šepagahja neweens wakars, kad nebuhtu tizis diskusjets weens otrs nopeetns šabee-drifšs jautajums.

Kas tika šafits, šahda literutura mums bija peeetama, kā un ko mehs mahzijamees? Šabalais, kas bija šafneedsams no legalas literaturas, bija kreewu walodā: Šjelinska, Šisarewa, Šobrotubowa, Šichernišchewika darbi, šurnali „Начало“, „Жизнь“ un taml. Latweešchu walodā literaturas nebija, bet tomehr mehs usma-

nigi fetojām katrai parahdibai latweeschu literatūrā. Protams, Rainis un Aspasijs eenehna pirmo weetu. Pehz parafhas tika lasīta „Jaunā Deenas Lapa“, lai gan ta jau nebija tahda, kā Sansona un Stutščkas laikā. Nelegalās literatūras no sahuma nebija. Wehlafto ar saņemām nekahrīgi, pehz leeleem starpbrihscheem un wisraibatā satura. Te bija „Sozialdemokrats“, atsewischki „Isstras“ numuri, s.-rew. isdemumi („Революционная Россия“, Кропоткина „Записки революционера“). Kreewu radikalā literatura palihdseja mums satreekt wezos elkus, dewa bagatu weelu kritikai, bet ne pozitīwam darbam. Ar wežām pateesibam un autoritatem bijam galā. Tika lasīti ar kreewu rakstneeki, galwenām kahrtaf tee, kuri sawos darbos apluhkoja un zehla gaismā dasehadus sabeedrihskus jautajumus, kā Glebs Uspenskijs, Reščetnikows, Korotenko un ziti. Patlaban modē nahza Gortijs — tas tika no wiseem loti zeenits. Aliskustinatee jautajumi tika no wiseem sīhki apspreesti un istirsati. Kad radās nelegalā literatura, tad muhsu wakari kluwa dsihwaki, sarunu temati nopeetnaki. Katra grahmata, katra lapina tika islasīta no wiseem lihds pehdejam burtam, un muhsu usskati sahka pamasam nogatwotees, wirseens un raksturs, kahdā nu noritās muhsu darbiba, uostaidrotees. Muhsu grupas sastahws bija loti raibs. Te bija ebreju jaunā inteligenze — bundisti (Rabinowitschs, Nachimsoni, Abramowitschs un ziti), leischu s.-d, saweenibneeki, s.-r. un weenkahršchi wehl nenoteikta sawos usskatos, bet ar strauju rewoluzionaru dabu jaunatne. Leelakā dala is semneeku widus, saimneeku behrni, strahdneeki, skolotaji, pahrs eerednu un wisbeidsot — rewoluzionari-profesionali. Alsihmeschu dasehus no tuwakeem beedreem, ar kureem tad nahzās wisbeeschaki tiktees un kuri bija faktiski muhsu komunas lozетки, jeb neinstruhkstoschi weesi: abi brahli Petrewizi (Ansijs un Andrejs), 2 brahli Birsneeki (Ernestis un Karlis,) Strihki — Anna un Mikelis, weenu laiku ari wezakā mahja

Pise, Mahtens, Schwarz (Melnaiss), skolotajš Daberts, stud. Dambergs, strahdneeks P. Dreimans, jaunais Rolaws, weh laku abi Skares — brahlis un mahsa.

Kad eeradās Musikants — muhsu dšihwē sah lās jauns laikmets. Reisē ar wīnu atbrauza Swejneeks (Buschewitzs). Noneh ma wehl pahrs konspiratīwus dšihwoklus. Musikants, kurses tad jau strahdaja tā partijas profesionāls, tuhlin eewilka wīsu tautu darbā. Pilsēhtā gandrihs wīšās fabrikās un starp ostmales strahdneekem tika nodibinati pulžini. Sah lās kahrtigi referati, tika noturetas pirmās mešha sapulzes, sah la beeschaki isnahkt lapinas. „Tipografiju“ eerihkoja kahpās, juhrmalā, kur noibreja kahdā swejneeku mahjinā weenu istabu. Sche tika fastahdītas, pahrrakstītas un us hektografa pawairotas proklamazijas. Sabeedrīskā dšihwe sah la pilsēhtā atdšihwīnatees. Kahrtigaki peenahza no ahrseemes literaturās transporthi, starp zitu ari daschas nopeetnaka rakstura teoretīstas grahmataš wahzu walodā (Bebela, Rautska raksti). Bet raisē ar to par muhsu komunu sah la pilsēhtā runat. Musikants atklati poregoja drihsu „eekrišhanu“ un sah la agitēt par komunas likwidaziju. Mehš atbildējam, ka likwīdejoj komunu mehš wīnās ložeklus likwīdet ne:waram: tos atradīs katrā weetā.

Reis nahzās muhsu komunai usstahtees ari atklati. Tas bija, kad Leepajas Latweeschu Beedribā — weetejās latweeschu pilsonības mahmulā — usweda Needras „Semi“. Schi luga issauza ari muhsu komunā sīhwu diskusiju. Mehš aši usbrukām Needras „tautiskajam idealam“, bet leela dala no latweeschu mahzoshās jaunatnes tikpat sīhwi aisstahweja. Starp mums un tautibneekem notika ašas sadursmes, kuras wīšpīlgtafo raksturu peeneh ma, kad minētā luga tika uswesta. Mehš nolēhmām sarīhtot „trazi“ un watarā wīši dewamees us teatri. Bija eeraduschees ari pahrejee beedri. Teatris bija pahrpildīts. Labajā spahrnā grupejās muhsu pretineeki — tautibneeki. Lugaš otrā zehleenā mehš to pahr-

trauzām ar swilpeeneem un naidigeem issauzeeneem. No otras pušes mušs apbehra ar skaleem protesteem. Spehle tika pahrtraukta, nolaida preefshlaru, eededsa ugunis. Polizijas usraugs mehginaja ussihmet meera trauzetajus. Daschi pakalpigi tautibneeki usrahpās us krehfleem (bankas eeredni Pagrabs, Birfneeks un ziti) un sahka issault muhsu wahrduš. Teem tika aši peedraudets un wini nosuda. Echis neczigais notikums issauza weselu wehtru Leepajas latweeschu aprindās. Muhs nokristija par meschoneem, tautiskās kulturas noleedsejeem un kosmopoliteem. Tautiskās lapas sazehla weselu brehku. Bet mums ari isdewās nodrukāt sawus usskatus us mineto lugu „Deenas Lapā“ un weetejā kreewu laikrakstā.

Sahdi bija muhsu mahzibas gadi, muhsu sagatawoschanās skola. War jazit, ka wina bija samehrā apmeerinoscha. Bija eeguhtas wisnepeezeschamatās preefsh darba eepreefshējās sinibas, kluwa nosklaidroti ari tautiskās un organizazijas jautajumi. Tagad katrs waleja ar walejām azim un gaischu prahtu pilnigi iswehletees zelu, pa kuru eet. Un protams, ka wairums bija un kluwa par noteikteem s.-d. Skaissta teoretiska frase is zita lehgera newareja neweena saistit un aisraut. Wisa usmaniba bija wehrsta us tureeni, kur dibinajās un isweidojās stipra, disziplineta organizazija, kura prata saistit masas un west winas zihnā.

Somehr weenu nowehrojumu is minetā laikmeta gribu atsihmet. Gluschi negaidot muhsu lehgeri un pirmās rindās pat (1905. g.) atradās sahdi, no kureem to newareja gaidit. Tee bija laudis, kuri tika no leela kustibas wilna lihdsi aisrauti, pazelti angstu gaisā, bet wehlat, wehtrai norimstot un kustibai saplokot — saplaka ari winu drošme un pahrlēeziba. Wini neistureja pat pirmo reakzijas usbrukumu nn noslehpās sawā karjerisma un meetpilfoniskās labklahjibas buhdā, saplaka tā seepju burbuli. Zit man nahzās nowehrot, tad lee-

Talà dala no wineem nekad naw bijuschì nopeetni, labi isstrahdajuschees un pahrlleezinati revoluzionari-marxistì. See bija zilweki, kuri samehrà mas bija par leetu domajuschì, mas bija strahdajuschì, lai iskoptu sewi nopeetnu, dsilu, noteiktu marxistisku pasaules usskatu. Wini ari neprata jaistit, saleet, sakauset sawu dsihwi un likteni ar revoluzionas likteni un gaitu. Wini nebija peeteekoschi faistiti un saauguschì ar to sekliru, kuras interesem wini tomehr weenu laiku godigi un paschaisleedsigi kalpoja. Ne pahrlleeziba — dsili isjufta un isstrahdata, ne prahts, bet juhtas, momentala waronigà laikmeta romantiskà sajuhsma bija aistrachwuse winus lihds un tad — tà leeku, newajadsigu balastu ismetuse abrà. Bet tanis deenas grubti bija paredset, ka tahdi laudis, tà Mikelis Stribkìs, Andrejs Petrewìs un sewischki Skarre (Musikants) kluhs ihstai revoluzionarai kustibai swebchi un naidigi.

Es newaru eedomatees, ka nopeetns, patees revoluzionars, siniski sagatawots un isglistots zilweks war kahdu reisi palikt neustizigs sawai partijai, sawam dsihwes darbam un usdewumam, kusch ir kluwis par wina ot:o un pateeso dabu. Revoluzija ir mahksla un sinatne, un kas to sapratis, mahzijees un peesaminajees, tas newar kluht par akriteju. Nebija jau gan paschà sahtumà schi sinatne bagata leeleem sehjumeem (isnemot Marxu un wina wahzu mahzklus), sewischki kas atteesas us strategijas un taktikas mahkslu, organisazijas, programas un statutu jautajumeem Kreewija un Latwija. Bet ta laika nelegalàs broschuràs, proklamazijas un sewischki „Iskraz“ numuros nebija neweena leeka, newajadsiga wahrda, neweenas domas, kuru mehš nebuhtu nopeetni pahrrunajuschì, pahrdomajuschì, eekaluschi sew galwà. Nelegalà literatura bija muhsu galwenà, muhsu pamata garigà bariba. Legalais marxismš, legalà literatura mums nekad nespehja to sneegt, ko nelegalà — un tapehž pehdeja stahweja pirmà weetà. Saprotams, nahžs lastit ari legalo marxistisko, pusmarxistisko un „na-

rodniſu" literaturu, ſewiſchki, kad ſahtàs polemika ſtarp narodnikeem un markſiſteem—Michailowſki, Nikolai—onu no weenas, Plechanowu un Leninu no otras puſes. Tas wiſs tad nebija tihri akademiſks jautajums, kà tagad, tur tika aiſkuſfinati wiſi zihnas un taktikas jautajumi, par teem nahzàs ſtrihdetees naktim zauri. Jaatſihmè, ta galweno garigo baribu ſatura ſiaà mums ſneedsa kreewu nelegalà literatura. Latweeſchu „Sozialdemokrats" bija galwenàm kahtam populars ſchurnals preeſch maſam.

Un tà mehs pamasa nahzàm uſ ta zela, pee tàs taktikas, kura muhſu revoluzijas wehſturè atſihmeta ar wahrdu „bolschewiſms" un „leniniſms". Lenina idejam, wina rakſteem un ſewiſchki ſtingri eeturetai revoluzionarai taktikai bija leels eeſpaids. Pahrejeem wirseeneem mehs pagahjàm meerigi garam. Latweeſchu ſtrahdneezibai naw nahzees pahrdſiwot tik dauds un daſchadu teoriju un revoluzijas wirseenu eeſpaidus un laikmetus, kà kreewu. Mehs nepaſinàm ne narodnikus, ſemtewolzus, narodo-wolzus, eſkonomiſtus, ſaweenibas un zitus tik dauds un daſchados weidos, kà Kreewijà. Revoluzionarà markſiſma mahzibas tika pahrneſtas uſ ſchejeeni newiltotà weidà un Latwijas revoluzionarà kuſtiba noriteja pehz pareija un ſtingri eetureta revoluzijas zihnas kanona.

Wehl reiſ paſtrihpoju: tee kuri attrita, wiſi node-weiſi un degenerati, pat tee, kuri palika noguruſchki nomalus, zik man nahzàs to nowehrot, pehz manas pahrleezibas nekad naw bijuſchi ſtingri, noteikti, ſiniſki iſglihtoti markſiſti un revoluzionari. Ilgai un nopeetnai zihnai ar ſajuſhmu ween nepeeteek, wajaga ari prahtu, ſinaſchanaſ un noteiktu dſilu pahrleezibu: tàs wineem nekad naw bijis.

Muhſu komuna paſtahweja lihds japanu kara ſahtumam. Up to laiku darbiba jau peenehma dſihwu un drudſchainu rakſturu. Tika iſlaidſtas lapinas mobiliſeteem ſaldateem, nodibinati ſakari ar matroſcheem un ſaldaleem, ſahtàs pirmàs manifeſtazijas pret karu. Bet

muhšu deenas jau bija skaitītas. Weenā nesmukā nakti
eradās neaizinatee weesi — schandarmi — un fanehna
muhš wifus zeeti. Pehz dascheem mehnescheem leelako
datu islaida, bet es nosehdeju weselu gadu, jo starp zitu
pret mani bija zelta apfuhdsiba par nelegalās literaturas
transportu if Anglijās.

Ta laikmeta nelegalais darbs un darbīneeki.

Mums nebija nekādas noteiktas programmas darbam: tahdas tika iştirahdatas daudz wehlatu. Nebija arī noteiktu organizācijas statutu. Pirmatnejs organizācijas weids, kurš patš par sevi radās nelegalos apstahktos, konspiratīvā darbā—bija strahdneeku un skolneeku pulzini, fastahwoschi no 5—15 zilwekeem. Schad un tad pee gadījuma tika ismantotas agitācijas noluhkam arī leelakas šapulzes. Tā, peem., Leepajā, 1895.—97. g. g., daschi beedri weduschi atflahstu agitaziju starp ošmales strahdneekeem, kur šalasijschees par atpuhtas laiku, pusdeenā, ap 200 zilweku. Utminos arī šcha laikmeta pirmo literaturu, peem., „Erfurtes programmu“ rokrakstā, latw. tulkojumā burtņizā pahrrakstītu. Bet manā laikā schandarmerija un polizija jau bija kluwuschi usmanigaki, tā tā nahzās strahdat ar leelaku apdomu un usmanību. Minetos pulzinos tika nolasiti referati par atsewischkeem jautajumeem (peem. religiju, wehsturi, strahdneeku kustību ahrsemēs, strahdneeku likumdoschanu, par strahdneeku politiskās zihnas nepezeeschamību u. t. t.), pa leelakai dalaī bes šafara un sistemas. Rā agitācijas weids tika arī ismantoti jautajumu isflaidroschanas wakari, kur propagandists jeb lektors atbildeja us preekščā zelteem jautajumeem. Pehz eespehjas schahdus wakarus šarihkoja arī legali, sem kahdas legalas beedribas iskahrtnes, jeb weenkahrschi eeradas us daschadu beedribu šarihkoteem wakareem un tur weda agitaziju. Rā masu agitācijas weidu bundisti šarihkoja tā šauzamās „biršchas“. Parasti

švehtku un švehtdeenu wakaros us bulwareem un pilseh-
 tas dahrjos eeradās leelakā skaitā eepreesh sasinoti
 strahdneeki, propaganisti, partijas darbineeki un pastai-
 gadamees aprunaja weenu, otru jautajumu, pastah-
 itija jaunakās sinās. Partijas taktikas un organija-
 zijas jautajumus sahka nopeetni apspreest 1905. gada
 beigās. Lai gan latweeschu s.-d. nebija ofizieli atsihmeti
 abi jaunee wirseeni—„leelineeki“ un „masineeki“, lai gan
 partija skaitijās weena (isņemot Saweenibneekuš, kuri
 stahweja tuwu s.-rew.), tad tomehr prahse leelneeziskais
 gars walbija wizzaur Latwijas s.-d. darbībā, un wiši
 prinzipielee strihdus jautajumi atspogulojās ari Latwijas
 s.-d. darbā un dsihwē. Peem. jautajums par beedru
 usnemschanu partijā tika aši un dsihwi apspreests. Daschi
 beedri issazijās, ka partijā wajagot eewilkt wisus, femi-
 schki tā sauzamo demokratisko inteligenzi, tadeht ka ta
 warot buht loti noderiga. Pahrejee — wairums—bija
 pret to, aisrahdidami, ka ismantot tā lihdsjuhtošus mehš
 tos waram un wajaga, bet partijā wajaga usnemt ar
 leelu iswehli un weenigi tahdus, kuri atsihst pilnigi, beš
 eerunam, partijas programu, padodas partijas disziplinai
 un aktiwi darbojas tahdā partijās darbā. Schis usstats
 uswareja. Tāpat ari nazionalā jautajumā muhsu orga-
 nifazija tam laikā, neluhtojot us zeeschēem sakareem ar
 Bundu, tomehr nepeeslehjās Bunda autonomisma projektam.
 Ras atteežas us partijas taktiku 1904. un 1905. gadā,
 tad ta bija kraši leelneeziska, tā to peerahda wisa rewo-
 luzionarās kustības wehsture Latwijā.

Runajot par ta laika darbineekeem, es uskaweschos
 galwenām kahrtam pee raksturigakām personam—rewolu-
 zionareem-profesinaleem. Schis tips jau bija pilnigi
 nogatawojees un isstrahdajees. Sche weenā personā bija
 saweenoti 10 amati. Winsch bija propagandists, agita-
 tors, organizators, lektors, tehnikis, augstakā wadoschā
 un noteizoščhā instanze. Kad darbs sahka eet plaschumā,
 nebija eespehjams stingri eeturet konspirazijas pamatprin-

zipu: ka profesionāls nedrīkst uztahtees atklastās šapulzēs, demonstrācijās un taml. Šchis likums tika beeschi pahrkahrts, jo profesionāls tureja reise par swehtu ušdewumu buht kopā ar masu, sewischli swarigos gadījumos (streiki, demonstrācijās). Sewischli Starre bija schini sinā newaldams: wīnu mehš fastopam katras manifestāzijas un šapulzēs preekschgalā, tā kā beidsot Leepajā laikam katrs eelu Jehns wīnu pašina. Un tomehr winam laimejās: arestets wīnsch tur tad netika.

Tagad daschus wahrduš par atsewischkeem ta laikmeta darbineekeem.

Starre Woldemars (Musikants) starp ta laika rewoluzionareem bija loti spilgta figura. Muhscham šapuhriš, šaplusits, ar šabursitu uswalku, bahrstim noskaroschām bilsem, ar brillem us deguna, wīnsch kā dšihwofudrabs zauram deenam un naktim štraidija pa pilsehtu no pulzina us pulzinu, no beedra pee beedra. Wina ahreene spilgti attebloja wina štraujo, newaldamo, šajuhminato dabu. Muhscham usbudinajumā, muhscham ekfaltāzija—wīnsch bija tā dšihwibas un štraujibas bazila starp pahrejeem. Galwa muhscham pilna daschdaschadu planu un projektu. Urweenu jautriš un apmeerinats, nekad neesmu redsejis wīnu druhmu un noskumuschu, pat wehlat, wisgruhtalos reakzijas laikos, ne ari (1907./8. g.), kad mehš atkal tikamees Maskawā un Peterburgā, dšihwojam kopā.

Šahdas leetas, tā dšihwoflis, apgehrbs, preeksch wina neeksisteja. Wīnsch eekoda—tur un kas gadijās pee rokas, pahrguleja, tur wīnu nakts tani brihdi šastapa. Ja wela bija netihra — wīnsch to nometa pee beedra, tur winam gadijās buht, un uswillka zitu. Šchaubos, waj winam schini wina dšihwes laikmetā ir kas kad nebuht peederejis, ir bijuse kad nebuht šawa „mantiba” — grahmatas, drehbes, gulta, galds. Bija weens, preeksch ka wīnsch dšihwoja, par to domāja, šapnoja un runāja — partija, wīnas dšihwe un intereseš. Utmofdamees un aismigdamš

winsch wareja wehl gultâ buhdams runat un runat bef gala, un lai deems nedod tad kaiminam aisskahrt kahdu nopeetnu dsihwes jautajumu! Tad bija jamet pee malas wifas domas par meegu un atpuhtu — tad bija distufija wifai naktij. Winsch nebija dsitsch teoretikis, bet winsch bija labs praktikis, agitators, kursch prata zilwekus peewilft partijai un eekarot. Winsch nebija genials patstahwigs strategis, bet kauja winsch bija labs wadonis sawai nodakai, paschaisleedsigs kareiwis pats, kursch labi pasina partijâs taktiku. Beeschi winsch mehbsa aifrautees lihds beidsamam, un tad gruhiti nahzâs wiinu pahrlleezinat. Utzeros schahdu gadijeenu kara schlumâ. Us deenas kahrtibas nahza jautajums — waj ir peelaischams, ka Kreewijas rewoluzionari patwaldibas sagrauschanas noluhkâ nem pabalstu no kahdas zitas waldibas, peem. no japanu? Bija baumas, ka pehdejâ ir ustahjuses ar preekschlitumu schahdu pabalstu dot. Wairums issazijâs pret to, bet Musliants bija par. Un peepeschi kahdâ deenâ winsch eerodas pee mums — toti usbudinats, pat sadusmots — un pehdejem lamu wahrdeem lamajas par sasodito wahweri, kura issjaukuse wisu leetu. Newaredami tilt skaidribâ, kas ta par wahweri, mehâ nehâmâm Musikantu ais krahga, lai stahsta pehz kahrtas — kas notizis? Israhbijâs seloschais: nodibinot scharus ar kahdeem zeetolschna eeredneem, winsch bija sadabujis rolâs Leepajas zeetolschna un kara ostas planus. Tos wini bija apratuschi kaut kur meschâ, tur pat kara ostâ, lai wehlaku nodotu Musikantam. Pehdejais bija nolehmis schos planus pahrdot kahdam Wahzijas isluhkam, kursch par teem solijis leelu naudu, kura tad buhtu nahkuse organisazijas kasê. Bet tani paschâ deenâ zeetolschna ofizeeri sarihkojuschi kara-ostas meschâ medibas. Medibu suni schkuschê dsicht wahweri, kura usstrehjusî toka, tani paschâ toka, sem kura bijuschê aprakti minetee plani. Suni, kahrpidamees sem toka, planus israfuschê, un tâ tee nahkuschê atkal waldibas rolâs un wifs nodoms

isputejis. Musikants bija par to ļoti šaschutis un tikai ar weenu arī usklausijās pahmetumus, ar kureem winam no wisām pusēm usbruka par neapdomatu un patwarīgu soli.

Sautajums par lihdsjubtoschās inteligenzes ismantoschanu preekšč mums tad bija ļoti swarīgs. Wajadseja naudu, kospirativus dsihwoklus, kur beedreem pahrgulet, sapulzes noturet, literaturu nolikt. Musikants prata to weenmehr wislabaki nolahrtot. Rats zilweks, kursch winam sastapās, tika no wina usluhtots kā „upuris”, kā objekts partijas darbam un interesem. Wina doma grošijās tikai ap to, kā un kur to war ismantot wislabaki, un winsch arweenu sasneedsa sawu. Weentahrščas, bef mehrka, pasihschands winam nebija. Un reisē, neluhkojot us wina straujo rewoluzionaro dabu un darbību, bija kaut kas netwerami smalks un intims wina raksturā, kas saistīja pee wina zilwekus. Winsch itkā konfusejās, ar zilweku pirmo reisi runadams, tahs kaunīgs, tihri behr-rischkīgs smaidis rotajās winam ap luhpam. Dusmotees us wina nebija eespehjams nekad un nekahdos apstahkos.

Mehs schkibramees 1903. gadā; winsch aisbrauja atkal us Rīgu, mani apzeetināja.

Tad mehš tikamees 1906. g., Maskawā, kur eš strahdaju kā profesionāls—Rogoschās rajona atbildīgais propagandists un Dangauera apalschrajona organizators. Reatzijas negaisū dsihsti, leels staits Latwijās darbineeku sabrauja Maskawā. Starp teem bija arī Musikants. Mans dsihwoklis kluwa par behglu komunu un pagaidu dsihwes weetu. Bijam tur peerakstīti kahdi 9, dsihwojam no 10—20 zilweku. Pehz daschām deenam Musikants bija atkal darbā, saistījis ar weetejo „bolschewiku” organizāciju un strahdaja kara organizācijā, kura drihs eekrita. Apzeetināja arī Musikantu un wehl kahdus 7 zilwekus. Wisus winus eesehdināja Spasckaja eezirkna aresta mahjā, weenā kamerā. Tizis zeetumā, M. tuhlin sahka domat par behgšchanu, isstrahdat daschadus planus. Beedri,

Kuri ar wina kopâ sehdeja, wehlat atstahstija, ka reis ap
pusdeenas laiku Musikants, pehtidams ehkas eekahrtu,
islihdis zaur leelâs kreewu krahsns skurstoni us jumtu.
Gorodowojs, kusch sehtâ stahweja us wakts, peepeschi
eeraudsijs, ka kahds sawads ispubris radijums, ar sodre-
jeem nosmehrejees un brilllem us deguna, isbahsis galwu
pa skurstoni, rehgojas sehtâ. Pahrbijees fargis sazehlis
trewogu, bet Musikants paguwis norahptees lejâ un, kad
eenakuschki gorodowoji, winsch meerigi sehdejis kamerâ.
Par fargu wehlat wisi sobojusches, ka winsch deenas
laikâ spofus redsot. Bet tomehr behgshanas planu M.
bija labi isstrahdajis, un ar nepezeeschamo palihdsibu no
ahreenes wini to leeldeenas nakti isweda zauri. Winus
no ahreenes apgahdaja ar usfoschameem un naudu. Ar
to paschu fargu palihdsibu wini eepirkâs wisadus reibi-
noschus dsehreenus un peedfirdija fargus lihds nemanai,
islikdamees, ka paschi dser lihds. Tad sahka peedsehru-
schees dseedat un trofshnot, un par to laiku daschi beedri
ar lauschamo stangu sahka laust muhri sem nahram
zaurumu. Kad zaurums bija peeteekschki leels, trofshnis
apklusa un wisi likâs gulet. Pahrdsehruuschees fargi
aismiga kâ nosisti. Rogaidijuschki kahdu laiku, behgti sahka
postees ahra. Bet nu israhbijas, ka preesch weena
zaurums bija par masu, tas newareja islihst ahra un
palika kamerâ. Pahrejee laimigi tika ahra, zeetuma
sehtâ. Nu wehl nahzas aisskreet lihds muhri un tikt
pah to pahri. Skrejot Musikants pasaudejis brilli, bes
kuras winsch neka newareja redset. Winsch usskrehjis
malkas gubai wirsû, kura ar leelu trofshni sabrukse.
Kaut kur sahkuschi suni reet. Bet, nelushkot us wisu,
tomehr wisi behgti tika laimigi pahri par sehtu un pehz
pusstundas jau atradâs droshâ weetâ.

Pehdejo reisi ar Musikantu bijam kopâ Peterburgâ
1907. g. Dsihwojam atkal weenâ komunâ, us Nikolaja
eelas. Se atkal pahris reischu Musikants glahbâs, pa-
teizotees sawaj apkehribai. Reis kahdu konspiratiwu

dsihwofli tihrot, kur katru brihdi gaidija kratischanu — polizija jau bija zela — Musikants bija aiskavejees dsihwofli ilgak par ziteem, isnihzinot papirus. Ahra nahkot winam dodas pretim wezakais dworniks un speegs, grib winau aisturet. Bet Musikants, kuram pilnas leschas papireem un eerotscheem, iswell is kabatas bumbu un, gaisa pazehlis, peedraud sameem wajatajeem. Tee stingst ka sahls stabi un M. pa to laiku meerigi aiseet.

Veidsot winsch tomehr eekrita: Il walsts domes s.-d. frakzija, tad winus wijus sanehma. Nosehdet winam nahzas kahdu gadu, tad winam atwehleja isbraukt us ahrsemem. Eche winsch gahja bojā, pehz beedru nostahsteem sapinees ikdeenischkas dsihwes pretrunas, galwenam kahrtam newaredams sastanot sawu rewoluzionaro dabu un energiju ar eksistenzes darbu. Winsch dabuja darbu kahda teatra agentura, kas apgahdaja skatuwes ar dejotajam, dseedatajam un akteereem. Eche winsch esot sahzis dsert un pamasam nogrimis pawisam schini dublu pekse. Pahri reises winsch man tika rakstijis — reis ironiska toni par sawu darbu, otru reisi — par kahdeem dokumenteem. Pehz tam wairs neesmu neko tuwaku par winau dsirdejis, tikai beedri, kas bija winau pehdejos gados redsejuschi, weenbalsigi apstiprina baumas par wina galejo pagrimshanu. Ta gahja preekschlaitus bojā schis straujais, paschaisleedsigais rewoluzionars, kuru nelahdi newareju few eedomatees ahropus organizijas, tablu no rewoluzionara darba. Tas ari winau pasudinaja. Belgija, us kureni winsch emigreja, winsch neatrada peemehrotu wina dabai un prasibam darbu, kursch attal waretu winau wisu aiskaut. Te bija ziti apstahkli, zits darbibas raksturs. In winsch nosmata ka siws bes uhdens. Meks winau peeminam ka miruschu, bet muhsu atminā winsch dsihwos tahds, kahds winsch bija strauja kustibas laika, sawas darbibas un dsihwes seedu laikos.

2. **Maklens.** Tahdu ka winsch bija dauds. Tee bija sawa sina rewoluzijas bohema — bes noteiktas lo-

mas, darba un ufdewuma. Protams, wini bija padewīgi revoluzionari, bet nebija wineem isdeweēs eenemt kustibā noteiktu weetu. Wini peepalihdseja pa druskai teknikā, literaturā, schad un tad aisgahja us pulzinu. Bet patstahwigi pulzinu wadit — to wini neprata, preeksch tam wineem nebija nepeezeeschamo sinibu. No pirmās nopeetnās farunas juhs noprotat, ka schahdi laudis ir mas lasijuschi, naw pat peeraduschi nopeetni lasit, mahziteēs, nedara to un nekad nedaris. Wideja wezuma, parestni, platu labfirdigu seju, ar muhschigu smaidu wini bija fastopami pee beedreem, sapulzēs, satikschanās weetās. Wini mihleja dauds runat, bet winu runa atteezās tikai us ahrejcm notikumeem, sikhumeem, personigeem peedsihwojumeem, zitu nostahsteem. Tahda paplahpaschana par revoluzionari-awanturistiskeem temateem laika kaweschanas dehl. Utpuhtas brihschos wareja pallausiteēs schahdā runā, darba laikā wina apnika un reeba. Kadās dujmas pret zilweku, kursch pilda sawu dsihwi, atnem beedrim laiku tufschām tenkam un sikhumeem. Winsch sinaja pastahstit kad, kur, kadehl tahds un tahds ir apzeetinats, ka winsch paspehjis noriht papira lapinu ar schifretām adrefem, ka zits zeetumā ismulkojis usraugu, ka treschais peemulkojis us eelas speegu. Anekdots is revoluzionaru dsihwes. Newareja domat par wineem neko launu, bet nopeetnu leetu tahdam ar neweens nekad neusdewa. Dschreis pee gadijuma wini bija node-rigi, bet tad atkal par wineem aismirsa. No ka un ka wini dsihwoja? Rahdu neku wineem pa laikam atmeta partija, tad kahdi nebuht radi, warbuht tehws — wezs, darba noruhdits rokpelnis, jeb mahmuka — welas masgataja. Schahdi laudis bija tā no engem ismeschgetas durwis: stahw faswehruschās us weenu pusi, bet newar tikt ihstā weetā. Wini mihl eedfert, un revoluzionaru wataros, kur nahk us galda pahrs pudeles alus un kahda pudele wihna — tur winsch juhtas sawā weetā: pirmais balamute un dsedatajs. Bet labuma partijai un rewo-

luzijai no wineem nekahda. Ur laiku pee wineem tà kà peeron, kà pee l'etas, kuru beeschi reds, un tad winus ilgaki nefastop — kluhst pat ittà garlaizigi. Sastapdams tu winam garam nepaeesi: pazeenafi ar glahsi tehjas waj alus un apwaizasees par beedreem, kurus ilgi neefi redsejis. So wini sin pastahstii.

Wini mihl tihtees ap partiju un winas darboneem, war redset, ka wini pat sajuhshminati, firsniigi mihl partiju, nelegalo darbibu un dsihwi, ir ar meeru „dsihwibu par winu atdot“, bet par noschehloshanu tas beeschi ir par mas un pat nekas, un w a i r a k neka sneegt wini newar. Daudsus, wehl wairak kà pee mums, esmu tahdus fastapis Kreewijas partijà. Daudsi no wineem pahrdsihwoja Oktobra rewoluziju un reisè ar aktiweem darbineekeem peepeschi atradàs „wezo darbineeku“, „1905 gada“, pirmàs rindàs. Es atzeros weenu tahdu tipu Tautas komisaru padomè. Winsch eenehma samehrà nekeelu, bet pehz stahwokka tomehr tahdu weetu, kas winam atwehleja T. Komisaru sehdes apmellet. Winsch, omuligi saritinajees krehslà, sehdeja muhscham pee kuroschàs krahshs, raknajàs pelnos un usmanigi klausijàs debates. Un tad, kad tika balsots kahds dekrets, winsch kluwa sehwischi usmanigs. Un ja dekreta autors bija peemirsis minet dekretà wahrdu „Sozialistiska .. Padomju Republika“ — winsch lepmi sagahsa kruhtis un peefihmeja: „Es eefneedfu papildinajumu: pehz... wahrdu „Sozialistiskais“ luhdsu nepeemirsi“. Un lepmi nosehdàs, apsinajees sawu usdewumu godigi ispidbijis un sawu eefisstenzi attaisnojis. Wehlatu gan israhbijàs, ka darbà, kursch bija winam ustizets, ir leeli fareschgijumi, un b. Lwims peeprashja ismelleichanu un teefu — un tà winsch no skatuwes nosuda. Bet zil winu wehl nestaigà apkabrt, starp mums, un kad es ar wineem teelos un runaju — man nahf arweenu atminà Leepajas Mahlens — zilweks bef weetas, bef usdewuma, bef dsihwes mehrka. Wini jums pastahstis is droscheem awoteem

wisus pehdejos notikumus, noslehpumus, baumas un nodomus, ko domā darit tahds, kur suhtis tahdu, kahds liktenis sagaida trescho. Bet nedomajat ar wīnu eelastes pateesi nopeetnā sarunā: tas natw wīna arods. Ja wīnsch ari kahdu domu weenu otru reisi isteiz, tad to paschu wīnsch aisnehmees no kahdas pehdejās resoluzijas waj kahda partijas lidera runas.

3. **Betrewitzs Anis.** Ar scho zilweku agros jaunibas gados, pirmā melleschanas un wehrtibu pahrwehrteschanas laikmetā bijām loti tuwās atteezibās. Kopā dsihwojām weenā istabinā, lassjām, dauds runajām. Likās, itkā zeeschas saites sahļ muhs saistit. Bet tas wīs isgaisa reise ar atmosferanās un darbības gadeem. Israhlijās ilusijas un mahni. Muhsu zeti schtibrās us wīsu muhschu.

Schis manās atminās atteezās us laikmetu, kad muhsu zeli jau sahļa schkirtees un kad intīmā sirsniba muhsu atteezibās jau bija jahkuse sust.

Sausš, sewi noslehdsees flegmatikis, wīnsch atstahja pirmo reisi dsili domajoscha, dauds sinoscha, gudra zilwela eespaidu. Rats solis, ko wīnsch spehra, likās darits ar apdomu, aprehkinu: rahmi, swinigi, jeb atkal draudoschi, augstmanigi strauji

Revoluzijai wīnsch tuwojās palehnam, eesahnus, sewi kaut ko pahrlidams un aprehkinadams: waj pateesi wajaga, waj ir wehrtis, waj atmaksasees. Doma un runa wīnam bija smaga un tumscha, tā samaitati dsirnaru atmeni tee wehlās us lasitaju tā leetuwens. Bet wīna eedoma bija totees milsiigi leela. Ar katru kustibu, katru schestu wīnsch likās sakot: nu, par lehtschu wirumu juhs mani gan nepirksat, es sew zenu gan sinu. Gebildigs wīnsch kluwa deenās bes gala, wīna prasības darba un atalpojuma sinā bija muhscham pahrmehrigi leelas. Rewoluzionarais darbs preeksch wīna bija nepeezeeschama jaunibas sliimiba, etaps, kursch wīna dsihwē deemschehl neisbehgams. Bet tad ari wīnsch prata tā eelahrtotees,

Ta tas winam nahza par labu un wehlaſ nodereja wina ſihkpiſloniſkà adwokata karjerai. Zeest winam nenahzàs ſawas rewoluzionaràs darbibaſ dehl. preekſch tam wiſch iſrahdijàs peeteekoſchi gudrè un apkehrigè. Gadijumè un nepezeeſchamiba (tahdè jau bija tad laikmetè, kad ari karjeru wareja taiſit tikai laudis ar ſinamu pagahnti, kuri bija peeteekoſchi lihdi ſinamam „gradam“ ſakompromiteti) iſbihdija wina uſ rewoluzionaràs darbibaſ ſtatutweſ, kur wiſch ſtrahdaja (lekzijàs, uhdenaini eewad-rakſti) ar apdomu un apkehribu. Bet ihſtè rewoluzionarè un markſiſtè wiſch ari nekad naw bijis un newareja buht. Tipiſtè Needraſ „ſemneekdehlè“, kurſch ſawu dſihweſ idealu un meeru atrada prowintè adwokata lomà, burſchujſki banali peeklahjigà dſihwoſki un „godata“ piſſona ſabeedriſkà ſtahwoſki. Muſſu pehdejà ſatikiſme un ſchirſchanàs bija toti rakſturiga. Taſ bija 1910. g. Leepaja, kur eſ uſ kahdu gadu biju aiſtkuwis. Prowokazija iſputinaja Leepajaſ organiſaziju. Areſteja uſ eſera konferenzi, mani beedri delegeja paſchà pehdejà brihdi uſ Palihdiſibaſ beedribaſ ſapulzi, kur wajadſeja iſdabuht zauri ſawu wal-di (ſtrahdneeku). Beedri, kureem bija iſdeweèſ glahbteèſ no areſta (d. Prahtnèetè), paguwa mani beedinat, lai eſmu gatawè uſ kratiſchanu. Un pateeſi: tai paſchà deenà „kungi“ bija klahſt, iſkratija pamatigi un noſehdàſ gaidit uſ mani. Eſ nu gan mahjàſ wairè neatgreeſòſ, bet noſlehpoſ pee beedreem un pehž daſchàm deenam, ſchandarmeem ſem paſcha deguna (lai gan ſtaziju apwakteja labi un mani paſina), aiſbrauzu no Leepajaſ. Schini ſlapſtiſchanàs laikà eſ weenu wataru aiſgahju pee Anſcha Petrewitza, kurſch dſihwoja pee ſaweem wezakeem, kahdàſ 6 werſtiſ no piſſehtaſ, uſ laukeem. Gerados patumſà, kad neweèſ newareja mani ne iſſekot, ne paſiht. Bet Anſiſ ſanehma mani tà kà nokaunejeèſ, ſaka — waj tad labatàſ weetaſ naw, wina jau ar polizija ſinot, warot eenahkt prahtà mani ſche meklet. Beidſot tomehr eerihkoja man gutàſ

weetu us behnineem. Bet pirms es aismigu — Anšis man dēva wehl labu un pehdejo padomu: netahlu no wina mahjam eet dselšzela linija un tur, aif platformas, wilzeens eet lehna: waj es newaru ismantot scho gadijumu, uslekt lehni ejoschā wilzeenā un aifbraukt. Pateizos par labo padomu un apmeerinaju Ansi — lai nebihs as. Kad ari atnahks polizija, es wisu atbildibu nemu us serwi, lai gan esmu pahrleezinats, ka scho neweens pehz manis nemelles.

Revoluzijā winsch bija gadijuma zilweks un gastrolers; wina ihstā atmosfera bija un kluwa tautiskā meetpilsoniba, kurā winsch ari pamasam meerigi un kluwu noslihka. Meers wina truhdeem.

Andrejam Petrewizam — bija wairaf no ihsta revoluzionara dabas. Temperaments, kaisle, darba pahršinaschana, orientazijas spehja, dahwanas un nepeezeeschamās sinibas. 1905. g. winsch isstrahdajās par weenu no labateem un popularateem darbineekeem. Bija ari wairaf širsinibas darbā. Bet tad tautibas wilnis, karjerisma slahpes aifrahwa ari scho revoluzionaru — no saktuma galejā labā masineeku spahrnā, tad wehl tahlaku un semaku. Stingri nemot — te mums ir darischana ar tipisku renegatu.

Mikelis Strihkis. Straujšs, kaislīgs, pahdrošs lihds nemanai. Eedsimta energija, kustiba, usbudinajums. Utminatees wina sawā sinā klasifko proklamaziju Jelgawā: „Teli, ne wihri... mehli pahr schaanam“... Usbudinajumā winsch wareja buht spehjigs us waronu darbeem. Un ar sawu energiju winsch spehja aifdegt ari zitus. Bet winsch pahraf drihši kluwa pirmās wectās, wadosctā lomā, us to nesagatawojees, nepahrleezinats, scha darba nezeenigs un pehz sawas dsilas pahrleezibas, nespehjigs. Uri wehtras nesta lapa, kura peepeschi kluhst par zentralo figuru weejula wirpuli un tad tāpat peepeschi nosuhd pat pehdas neatstahjuse. Zit nahzās tiltees ar scho zilweku, man bija un palika eespaidis, ka

2 „dwehseles“ dsihwo wina kruhtis un wed muhschigu sawstarpeju zihnu. Weena welk us plaschu darbu, zihnâ un wehtrâ, ihsts nemeera garš, otra — us meerigu, klusu, nodroschinatu un treknu dsihwi, kur neka netruhkt, kur wiša pa pilnam, kur mihtsta miga un apala seewa blakus, sawa glahse konjaka un alus pusdeenâ rihta kurpes un rihta swahrti mugurâ, labs eejuhgs, warbuht ari auto isbraukšanai, un dsihwe rit meerigi un klusi, pilnibâ un apmeerinajumâ, tã pa taukeem. Schis ideals wisbeidsot ari uswareja. Mikelis kluwa par bagatu semturi-leel-saimneeku un Semneeku Saweenibas pilaru Kursemê. Pehdejo reisi revoluzionarâ dsirkstele winâ usleesmoja watara frontes, kur mehs pehdejo reis kopã bijã 1917. g. sãklumã. Bet tã nepaguwa isweidotees kahdã nebuht konkretã formã; weenigais rezultats bija — wezo laiku atminu ispluhdums, širšnigas, bet gauduligas un bešpehzigas frašes. Tad wiš nosuda, apklusã, nosuda patš Mikelis — un isnira jau tehwa mahjãš par ihstu saimneeku. Azim redsot ari šeh revoluzijas dihgti bija kritušchi us neaugligu semi un noslahva pilsonibas atmosferã. Tahds ir to liktenis, kuri wed diwejadu dsihwi: ar weenu kahju stahw us revoluzijas platformas, ar otru — tehwa mahjas sehtã, seinneeku saweenibas eeshogojumã. Ir jaatsihst, ka lai gan nerakstita, ne no weenas instanzes neapšpreista, bet tomehr sinama partijas etika ir un pastahw. Wina pate par sewi isstrahdajusēs dsihwê, zihnas un mahzibas gados un tahlak wina latrã gadijumã wadr un nosaka latru komunista soli, istureschanos latrã weetã, kluhst par wina, revoluzionara, ihsto dabu. Un tas, kas scho etiku ir sewi ussuhzis un šapratis — tas nekãd neswahrstisees, to nekãhdas dsihwes wehtras un peedsihwojumi newares laust un pahweidot. Preeksch wums labakã skola un pahrbandijuma laikmets bija reatizijas gadi (1907 — 1910). Tee, kas scho pahrbandijumu neistureja un tad sew weetu neatrada kustiabã un revoluzionarã darbã — tee tomehr, ne-

luhfojot us wiseem saweem weenreisejeem nopelneem un panahkumeem, par ihsteem revoluzionareem-marksisteem nebija kumuwchi. Uri Mikelis Strihtis aigahja no mums reakzijas gados. Nebuhtu jau wehrts pee schahda jautajuma tik ilgi uskawetees, jo katrs laikmets isbihda un peewell taisni tad, azumirkli, wajadfigos darbineekus, kuri war aiseet laikmetam mainotees. Bet schi parahdiba, kura peenehma masu raksturu, naw strihpojama is muhsu revoluzijas wehstures.

Wehl daudsi ta laika darbineeki buhtu minami, bet apstahschos tikai pee dascheem.

Bija dini brahli **Birsneeli** — Ernestis un Karlis. Weens — dsihwas, jautras dabas zilweks — kluwa par labu darbineeku, eenesdams darbâ wiszaur dsihwibu un uspurinadams wisus ar sawu energiju. Dsirdeju par wina darbibu wislabakâs atfauksmes, kopâ strahdat mums nenahjâs. Bet ari winsch bija, tâ sakot, drusku par agru un nepeeteekoschi sagatawots eerauts leelâ un praktiskâ darbâ. Tad winsch tika ar darbu apmeerinoschi galâ, bet marksisistka ranga israhdijs ari pee wina par mas, lai to noturetu lihds galam muhsu lehgeri. Emigracijâ (Wahzijâ) winsch pahrweidojâs par meerigu filistri un tad pehz revoluzijas atgreesâs mahjâ — tad pawisam nogrima meetpilsoniskâ dsihwê.

Labaks — no muhsu, revoluzionaru redses stahwokka — liktens bija wina jaunakam brahlim **Karlim**. Eerauts kustibâ wehl sehna gados, jaunellis atdewâs winai ar wisu meesu un dwehseli un kluwa par weenu no kaisligakeem „bojewiteem“. Winsch krita kaujâ, mira tâ waronis — no sôda ekspedizijas nomozits. Ja sche ari newareja buht runa par dsiki isstrahdatu pahrleezibu un leetas sapraschanu — tad te bija tas, kas truhta daudseem teoretiski labi sagatawoteem beedreem: sawa weeta aktiwo zihnitaju pirmâs rindâs us wisbihstamakam pozizijam, ar asinim un dsihwibu apleezinata pahrleeziba un tiziba; winsch bes kaweschanâs atdewa leetai to, kas

jaunibai ir wisdahrgakais, un tahdâ brihdi, kad tâ negribejās mirt, kad bija wehl zeriba us uswaru un kad ſchee upuri preekſch mums bija ſewiſchki dahrgi, ſchahdi ſaudejumi bija ſahpigi ſajuhtami.

Gribu wehl peeminet b. **Schwarzi** (Melno), zilweku, kurſch ar wiſu meeſu un dwehfeli peedereja partijai. Gruhta bija wina dſihwe un ari winam nelaimējās ſew iſhto weetu atraſt. Bija winâ kaut kaš no Mahkena — ari nogurums, tahda ſawada bohemas flegma, bet reiſe ar to wiſch no pehdeja radikali atſchirās pehz ſawa rakſtura un dabas. Wiſch mekleja un neatrada, wiſch ſapnoja par leeleem darbeem, waronibu un miſu panahumeem; wiſch gribeja partijai ſneegt wairaf, nekâ prata un ſpehja, un taš winam neweižās. Ta bija wina dſihwes tragedija.

Spilgta perſoniba bija jaunais **Schtraus**, ſaimneeka dehls no lejas Kurſemes. Schis zilweks pahrpulhda no energijas, fiſiſka ſpehla un ſtraujeem zeenteeneem ahrdit, iſnihzinat, drupās ſatreekt wiſu wezo. Partija, rewoluzija bija preekſch wina wiſs, partijas beedri, darbineeki — elki, kurus wiſch deewinaja. Ar ſawu ſtuhrgalwigo ſemneeka dehla prahtu wiſch bija uſtwehriſ galwenâm kahtam toš praktiſkos uſdewumus un peenahkumus, knri tad gulſtijās uſ katru partijas darbineeku. Ar ſawu trakuligo, newaldamo dabu wiſch newareja gaidit, apmeerinatees ar lehnu ſagatawoſchanās darbu. Organiset ſtreikus, demonſtrazijas, degwiſna boſchu demoleſchanu, ekſpropriazijas, muiſchu dedſinaſchanu un baronu južas iſkaufchanu — preekſch ta wiſch bija kâ radits un ſchini wiſeenâ wiſch rewoluzijas deenās ſawâ apgabalâ paſtrahdajis pateeſi brihnumu darbus. Ari winu ſoda ekſpedizija ſawangoja un pakahra pee telefona ſtaba. Iau pee ſtaba ſtahwedams, wiſch ſanehmis beidsamos ſpehkus un ſpehriſ ar kahtu ekſpedizijas wadonim — wirſneekam, tâ kâ taš nemanâ nowehlees. Ta nomira warona nahwē ſchis dſihwibas ſpehla pahrpil-

ditais, sašojoščais jauneklīs, pateesī weselibas un spehka simbols.

Runajot par ta laika darbineekeem, weena no pirmajām weetam jaeerahda **Strihku Annai**. Weena no no pirmajām un wisuspehjjigakām muhju seeweetem, nekālīhdsjinama darbineeze, kura bija ar kustuibu saauguse, atraduse rewoluzijā sawu usdewumu. Partija preeksch winas bija wišs — šaime, draugi, radi. Tai peedereja winas pirmā un weenigā ihstā mihlestiba. Wina nekad netika dsihwojuse ahypus partijas darba, un no kaujas lauka wina atkahlpās weena no pehdejām, tad kad wišs apkahrt bija satreelts, sagrauts, isnihzinats, kad wisur waldija prowokazija, nodewiba, kad us Rigas eelam naktim rihbeja schahweeni un kad rihšos pee smilšchu kalneem atrada „behgot noschau“o“ lihšus. Es atzeros muhšu satikšchanos Rigā, 1906. g., leelā tramwajneeku streiktu laikā. Atmosfera bija schausmiga, šoda ekspedizijas šleptawoja wisapkahrt bes kahdām zeremonijam, us eelam deenam un naktim aptureja katru gahjeju, un kursch speegam nepatika — to nehma zeeti un weda us Gregusa un Dahwa walsstibu, no kurenes reti kahds atgreesās. Anna strahdaja d'udschaini parasto darbu, kā Rigas komitejas lozeklīs, kā weens no faktiskeem streika wado-
neem, itkā nekās nebuhtu notizis.

Winai bija daudš „orehku“ aif muguras un neweens newareja winai pahrmest, ka wina us laika no darba atkahlpās un atpuhtas deht nodewās studijam. Naw jau ari winas waina til leela, ka schi atpuhta willās pahraf ilgi un ka wina pamasam isstahjās is aktiwo zihnitaju rindam. Man palika eespaids, ka wina sawus labakos spehkus, sinaschanas, wisu bija atdewuse partijai un zihnai 1905.—6. gados, ka no winas bija isshuhts wišs, to no zilweka wispahr war pagehret un nemt, bes atleekas, ka nekās pahri nebija palizis. Bet tomehr jaatsihmē weens: wiš winas radi, bijušchee zihnas beedri, atrodas Latwijā, labās weetās un stahwolli, ar ministeriablo Andre-

ju Petrewitzu preeschgalâ. Anna palifa sche, pee mums, Padojemu Kreewijâ, strahdadama muhsu darbâ. Es domaju, tas ir winas dsihwes pehdejais un labakais apmeerinajums. Es sapretu, ka wina newareja buht zitur, tã tikai pee mums, walsti, kur walda sehkira, kuras interesem wina bisa atdewuse jawas dsihwes labakos gadus, sawu jaunibu, sawus spehtus, kur winai ne weenu ween reisi nahzas nahwei azis luhkotees. Bet preesch muhsu jaunàs seeweeschu paaudses ta laikmeta Strihku Anna war noderet par labu un preeschshimigu paraugu. Darbineekus ar tahdu kaisli, gribu un energiju stary seewetem esmu mas sastapis.

Bet pawisam atsewischku weetu stary muhsu rewoluzionareem darbineekeem eenem b. **Luters (Bobis)**. Par wina dsihwi un darbibu war sarakstit weselu literaturu daudsos sehjumos, ja grib attehlot wisus wina peedshwojumus un darbus. In schahdai literaturai, bes schaubam, buhtu paleekama wehtiba preesch wisam paaudsem, wiseem wehsturiskeem laikmeteem, wisdaschadako schkiru lasitajeem. To lasis ar weenadu interesi draugs un eenaidneeks, rewoluzionars un reakzionars un newares atrautees. Wisuspilgtakã fantasija ir par wahju, lai attehlotu pateesos notikumus is Boba dsihwes un darbibas. Wisraibakã awanturista peedshwojumu nostahsti, wisi Scherloti Holmsi paleek tahlu pakalã schai kronikai is rewoluzionara dsihwes. In muhsu peenahkums ir to darit, jo tahdas leetas nedrihkt eet pasuschanã. Bobis, kursch ir dsihws un darbojas muhsu widu, to nefad nedaris — tas naw wina raksturã.

Ur Bobi tikos jau 1904. g. paschãs beigãs, tad mani atswabinaja pret 5000 rbl. saloga is zeetuma. Salogu eemakãja L. Tolstojis, ar kuru mehs jau wairakus gadus sarakstijamees. Bobis bija tad Leepajã un Lejas Kurjemẽ galwenais darbineeks = profesionalis. Atbildigs organisators, zentralãs komitejas preeschstahwis, galwenais propagandists, agitators, faktiskais darbibas wado-

nis. Winsch neapmeerinajäs ar wadoscho lomu, bet strahdaja lihds un darbojäs wišos arodos kà weenkahršchs darbineeks. Wina energija un spehjas bija pateesi apbrihnojami. Winam wišs sdewäs, rahdas, ka kluhdu un nepareisibu wina darbâ nebija un newareja buht. Winsch nemibleja dauds runat un projektet, bet darit. Un katrs folis bija labi pahrlifts un apšwehrtš, pahrdomats no wina pašcha. Iniziatuwe winam bija milšiga, orientazijas spehjas ahrkahrtejas. Leetu uskert, šaprašt no wišâm pušem to apšwehrt un iswest zauri — tas atšewišklos un loti šwarigos gadijumos preešk wina bija daschu štundu darbs. Tur kur winsch wareja pats tift galâ, winsch nelad nemibleja projektet, apšpreešt, diskufet. Apšwehris un nowehrtejis, kà to wajaga darit, winsch bes kaweschanäs ijweda nolemto dsihwë, ja tif ween wareja istift fišifti pašcha spehkeem. Šhis zilweks pats us šawu roku, šaweem spehkeem isdarija darbus, kuri atštahj tahtu pakat daudšus narodowolžu waronu darbus, us kureem gatawojäs laudis gadeem un mehnescheem un kuri ismaksaja loti dahrgi. Preešk polizisteem uu schandarmeem Bobis kluwa par wišbihštamako legendaru personu, un es schaubos, waj winam buhtu usdrošchinajees kahds klast tertees. Bobis bija ari pirmäs schkiras bojewiks, rewolwers winam muššam bija pee rolas un kaujas gatawibâ un winsch ar wišleelako, taišni apbrihnojamu aultšafinibu wareja uštahtees weens pret desmit apbrunoteem. Es nesinu, waj tad wehl kahds, isnemot Bobi, wareja isdarit tahdas leetas, kà b. Seltina atšwabinašchanu, demonštrazijas šarihłoschanu Durbes basnižâ un beidsot — behgšchanu is Rigas šlepenpolizijas telpam.

Beedris Seltinšch (muhju rindäs darbojäs Maskawâ), drahschu fabrikas strahdneeks, partijäs aktiws darbineeks, teek arestets fabrikâ pee lapinu isplatišchanas. To aišweda us schandarmeriju nopratinat (rihtâ ap 8). Bobis, dabujis to šinat, nolemj us šawu roku beedri atšwabinat. Tas ir nepeežeeschams un labs darbineeks,

darba dauds, partijai spehki vajadsigi, newar peelaist, ka aktivi beedri teek islasiti un sabahsti zeetumos. Bobis par sawu lehmumu neatrod par vajadsigu pahrrunat ar beedrem: welta laika tehreshana. Kas nolemts—pascham jaisdara us sawu roku nn atbildibu, pats usdewums isleekas winam pahrat weentahrschs un itaidrs, tur naw ilgi ko prahtot. Winsch dodas us schandarmederiju un reds: us eelas, pee wahrteem, gaida ormanis ar pazeltu wirsu. Ta tad nopratinaschana wehl turpinas. Bobis fin, pa kahdu zelu wedis apzeetinato us zeetumu, un winsch dodas pa preekschu, isdewigu weetu usbrukumam nowehrodams. Pehz k-hda laika parahdas ormana kalescha ar pazeltu wirsu: apzeetinato wed us zeetumu. Tur kur Bahrenu un Peldu eelas frustojas, winsch apstahjas un meerigi gaida brauzejus. Newar fazit, ka strategiska sina weeta buhtu isdewiga: gahjeju laba teesa, us stuhra beschure gorodowojs, tur pat konwoju komandas kasarme, saldati sehta patlaban teek apmahziti. Bet tur wairs neko newar mainit un pahrlift: leeta reis nolemta un jaiswed zauri. Kad ormanis winam nonahk blakus — Bobis ar weenu lehzeenu ir droschka, rewolwers rokâ, norihb schahweens un schandarms pagalam. Bet lode aister ari Seltinu. Gorodowojs dodas palihga: otrs schahweens, sakluhp us eelas ari tas. Ormanis aumalam ween dodas pa galwu un kaku projam; meerigi aiseet sawu zelu Bobis un atswabinatais. Pehz kahdas pusstundas Bobis eerodas pee manis: waj tehja esot, gribot uskost, issalzis, neesot wehl brokastojis. Dseram tehju, uskoscham, un Bobis meerigi smihnedams pastahsta man par nupat notikuscho. Ne masakas sihmes no usbudinajuma, nekahdas posas, ta bija Bobim wispahr iwejscha. Smejas winsch par „trewogu“, kura fazehlusēs us eelas pehz usbrukuma: ka aishedsis ormanis, ka isbijuschees gahjeji, ka saldati isskrehjuschi us eelas, nesaprasdami lubkojuschees apfahrt, nesaprasdami, kas tad nu notizis. Schis notikums issauza Leepaja leelu usbudinajumu wisas aprindas un

stipri pazehla organizazijas popularitati, sewischki radikalās un demokratisks intelligenzes azis. Ar ischeem elementeem Bobis prata ufturet sakarus un ismantot winus partijas interesēs. Naudas sawahschana, dsihwokli — ar to partija bija labi nodroschinata, pateizotees Boba rihzibai. Wina usstahchanās imponeja wisdaschadako aprindu laudim, un nebija tahdu, kuri buhtu warejuschi atfazit winam, neispildit kaut jebkahdu wina preekschlifumu un luhgumu. Es atzeros daschus kreewu intelligentus, widus skolu skolotajus, eerednus, kuri bija taisni kā eehipnotiseti no Boba. Winsch bija winu azis teiksmaina warona figura, labako „semlewolzu“ un „narodowolzu“ rewoluzionarās etikas un tradiziju atjaunotajs, kā wini to saprata. Bobis nekad nebija jausis dotrineris un eerobeschots fanatiks. Ne — tas bija dsihws, wispusfigs zilwels, kursch mihleja dsihwi, jautribu, skaitumu un prata retos atpuhtas brihschos dsihwi baudit Starp beedreem winsch bija weens no jautrakeem un dsihwakeem. Wina drosme bija tik dabiska, weenkahrjscha, ka prata iajuhminat ari pahrejos us leelakeem darbeem. Preefsch wina ta bija weenkahrjscha, ikdeenischka leeta, par kuru naw wehrts dauds stahstit. Winsch bija weens no labateem konspiratoreem, kahdus es wispah eimu fastapis. Un konspiraziju winsch prata ar: eeturet tik dabiski, weenkahrjschi, taisni tur, kur wajadseja un kā wajadseja, nenogrimdams sikhumos, pahrspihletos panehmeenos. Arweenu tihri un glihti apgehrbts, winsch sabeedrikslās weetās, us eelas, ne ar ko neuskrita, neatshkhrās no pahrejās peeklahjigās publikas. Wiuu wareja noturet par pilsehtas skolotaju, labas firmas grahmatwedi, nupat augstskolu beiguschu inscheneeri — nekahdu „ahrejo“ pahimju no rewoluzionara winam nebija: ne druhmā skata, jabursitā uswalka, nesafukato matu — wis labaka, preefschihmigā kahrtibā, dabiska, weenkahrjscha un droscha istureschanās. Tikai ugunis, kas schad un tad pasibeja wina azis, ajs, momentali wisu uskeroschs, zaururbjoschs

flats, lika manit, ki te ir darishan ar zilweku, kuram ir tahda jawā le'li un swariga dshwe.

Nesinu, zil teroristisku aktu skaita Bobis jawā darbības kronikā: laikam winsch pats leelu datu no teem ir peemiršis. Wifūinteresantakais ir tas, ka leelako datu no teem Bobis isdarīja tā sakot garam ejot, starp zitu, bes eepreekšējās sagatawoschanās. Tad jau sabla eefaknotees maiās losungs par apbrunotu fazelschanos un partija jau sankzioneja atsewischkus usbrukumus, kā awanpostu sadurimes. Un polizistu, schandarmu un speegu iskawschana bija scha laikmeta zihnas taktikā atšihis panehmeens. Bija deenas, kad Bobis is mahjam iseedams nesinaja, zil gorodowoju, schandarmu un speegu winam gadisees aifraidit us „winpasauli“. Tas atkarajās no tam, kur un kad winam tahdi zela gadijās. Peemehrām: teet farihtotas behres, aprof strahdneeku, kurich eelas sadursmē no kasakeem tifa sakapats. U, kapeem eerodas milšigs lauschu publis, pa leelakai datai strahdneeki. Teet noturetas atteezigas runas, dseedatas revoluzionaras dseemas. Uri Bobis ir sche. Peepeschi winsch eerauga — negrib tizet sawām azim: pee pascha kapa stahw diwi formā gehrti schandarmi, kuri meerigi un usmanigi noluhkojas runatajos, klausas runas, nowehro klastefoschos. Tahda nekauniba ir pahrmehriga, to Bobis newar panest. — „Peekahpees masleet“, saka winsch blakus stahwoscham beedrim, to atstundams pee malas. Un tad meerigi iswelk is keshas rewolweri, usmanigi nomehrte us schandarmeem. Norihb diwi schahweeni, un diwu schandarmu naw wairs starp dshwajeem. Astraukums, panika, bet Bobis, sawu darbu padarijis, meerigi eebahsch, rewolweri kabatā un aiseet, wehl weenmehr pufodamees par schandarmu nekaunibu. Ja, scheem tipeem labaki bija ar Bobi nesatilttees, sewischki azi pret azi: retais no wineem pehz schahdas satiksmes atradās starp dshwajeem.

Wehl daschi wahrdi par to, kā Bobis farihkoja mitikus un demonstrazijas. Ta bija pahrdroschiba, sa-

weenota ar pahrzilwezišku energiju, gribu un isturibu, ar nedjirdetu aultstajimibu un tihri matematišku psichologišku aprehtinu. Namšim raksturigo gadijeenu ar mitiau Durbes (netahlu no Leepajas) basnizā.

Seitdeenās wakarā Bobis eerodas kā turīga šaimneeka dehls, pelekās pašchaustās šemneeku drehbēs gehrbešs, uš weetejo muiščas kalpu šapulzi, lai nodibinatu šafarus ar laukeem un liktu wamatus š.-d. kalpu organizacijai. Šapulze teek notureta šapenēs, šanahlušchi labi daudš kalpu. Šau 1904. g. partija ušahmās wadoscho lomū šemneeku kustišā. Kuštibā teek eerauti muišchu un šaimneeku kalpi un pat pašchi šaimneeki. Šche nahzās išštrahdat loti šmalķu darbibaš planu. Šawas noteiktās agrarprogramas mums nebija. Partijas literaturā teek apšpreestš šautajums par agraratteezibu ewoluziju, un šchini šautajumā rodas domu štarpibaš. Weeni iššafas par Dawida-Benšchteina teoriju, nowehrtešdami pehz wiņu teorijas widejo laukšaimneežibu progresiwo raksturu un nošihni agraratteezibu prozešā, ka šchis weids ušwars un iššpeediš leelgruntneežibu, ka šche naw peemehrojama Markša teorija par šapitalu un eenahķumu koncentraziju. Otri, turpretim, štingri peeturas Markša teorijai. Bet šchis teoretiskās nešafšanas tomehr netrauzeja partijas darbibu. Šidewās uškert un eeturēt pareišu wišseenu praktiskā darbā, kuršch pilnigi attaišnojās wehlatos notikumos. Šautajums grošijās ap muhšu minimum-programu, t. i. prašibam, kuras tika uššahditas, kā praktiski dšihwē išwedamas, muhšu šchās deenas politiskā žihnā. Wišweeglaki šche bija ar muišchu kalpeem, kuri pehz šawas dabas wištuwaki štahweja pilšehtu proletariatam. Šche mehš warešām štrahdat no šahķuma parastajā wiršeenā, išštrahdajot kopā ar kalpu delegaštem prašibaš par darba deenas garumu, atalgojuma weidu un leelumu, par laukštrahdneeku dšihwoķteem, šķolu, tešfikko štahwoķli, lihģumeem un taml. Mašleet šarešchģitaki bija šau ar šaimneeku kalpeem. Patriarchalee ja-

dsihwes weidi ſche notrulinaja ſchiru preteschības. Katrs ſaimneeka kalps weenā jeb otrā weidā bija eewillts, tā ſakot, ſaimneeku gimenē un ekonomiski eeinteresešs ſaimneezibas ušplaukſchanā (gabals ſemes, ko peeschkihra kalpa gimenes wajadsibam, $\frac{1}{10}$, kas winam nahzās no aitu wilnas, pušgraudneeku un buhdneeku (ſubarendē) ſiſtema un taml.). Bet tomehr wairumu iſdewās eeintereseš un apweenot uš weenas, muhſu garā iſſtrahdataš, ekonomisko prašibu platformas pamateem.

Kas atteezas uš ſaimneekem, tad toš iſdewās pee-willt un ar teem mums bija pa zelum galwenām ſahrtam politiškā zihnā. Ekonomiska baſe ſchai „weenai fronteī“ ar ſaimneekem bija — feodalo atleeku iſnihzināſchana. Šahdā zelā agrarkuſtiba Latwijā nahza faktiſti ſem proletariata partijas wadibas. Šaweenibneeki, kuri ſtrahdaja ſoz.-rew. garā, newareja ar mums konkuret, jo wineem nahzās balstitees weenigi uš weenu daļu no muhſu ſemneezibas, bet ſ.-d. bija labi organiſeta zihnās awangarda un galweno ſpehku — piſſehtaš proletariata — preeſchſtahwiš. Šas dewa ſ.-d. noteizoſcho lomu un galigu pahrſwaru.

Norunajis ar kalpeem wiſu nakti, Bobis ſahdā ſeena ſchluhni leekas uš atduſu. Un ſche winam rodas jauns plans, jeb pareiſaki — jauna doma: ribtu ir ſweht-deena, Durbeš draudſes baſnizā deewkalpoſchana, kuru iſdara mahzitajs, kurſch tit reiſ pa mehneſi ſche eerodas. Šā tad uš deewkalpoſchanu ſanahts un ſabrauks no wiſām puſem dauds lauſchu. Šahdu gadijumu newar garam palaiſt. War tiltees ar daudſeem, iſrunatees, nodibinat jaunus ſafarus. Un wiſch nolemj dotees uš baſnizu. Eerodas laiķ; baſniza pahrpildita, reds weenu otru no wakara ſapulzeš dalibneekem. Bobis noſeſchās uš weena no pilnajeem ſoleem, un peepeſchi winam eeſchaujās prahta: kā buhtu, ja pamehginatu...? War-buht iſdodas? Nowehrojochu ſlateenu wiſch apluhko baſnizenus. Ir laba teeſa kalpu, wiħreeſchu. Šas ir labi.

Deemkalposchana eet jawu gaitu. Mahzitajs uskaphis us tanzeles un eesahf jawu likumigo, garlaizigo stundas sprediki. Klausitajeem ta ir wispatihkamakà stunda: preefschpusdeenas snaudeens. Wini ehrtaki fakuhnjoas solos, azis saht wehrtees zeeti. Jaw pusstunda pagahjuse. Bet tad peepejschi noteef lautkas pawisam nedfirdets un negaidits: kahds wihreetis, tihrs, bet weentahrschi gehrbees, peezelas no jawas weetas, taisni kanzelei preti, un apdomigi, rahmeem solem, tuwojas kanzelei, uskaphj us tàs un nestahjas mahzitajam blatus. Tas pahrssteigumà, kà no treekas kerts, apflust. Basnizeni wairs nesnaujch, wijs meegs pagalam. Isbolijuschj azis, wini luhkojas us nedfirdeto parahdibu un fastinguschj gaida — kas nu wehl nahks? Bet wihreetis meerigi safer basnizas tehwu aij plato swahrku peedurknes un saka: „Melnswahrzi, nu tu eji deesgan tos laudis krahpis un mahnijis, tagad es teem gribu kahdu pateejibas wahrdu saji!“. Un tapat meerigi winsch nowell mahzitaju no kanzeles, eeslehds to „drehblambari“ un atflehgu eebahsch jaw keschà. Bet ko tad dara pehrminderi, basnizas wettschi? Kadehl tee neet basnizas lungam palihgà? Kam tur wareja eenahkt prahtà palihdset? Bes tam ta wihreejscha labajà rokà us brihdi pasib rewolwers. Pamehjini tur! Bobis atkal us kanzeles. Bobis tur runu, labu runu, fur neweens wahrds neet pasufchanà. So winsch labi saprot un tadehl runà kà wajaga. Runà wairaf par stundu, bet wiji klausas ar leelako usmanibu. Un ap kanzeli — apatschà, pirmàs rindàs saht lasitees kopà kalpi, wakarejàs sapulzes dalibneeki un jaunatne. Auditorija ir eekarota, wairs naw ko bihtees. Vehz runas teef nodseedatas rewoluzionaras dseefmas. Tas war dseedat wiji, pat deembijigàs wezenes, jo melidisch wiseum pasihstams: „Mostaijtees, juhs darba laudis“ (Alt Jerusaleme, modees“) un „Sozialisms ir muhsu stipra pils“ („Deews lungs ir muhsu stipra pils“). Rats pantsch teef no runataja eepreefsch nolajits: pee ta

draudse ari peeraduse, to paschu dara schlesteris, tad jadseed jauna dseesma, kuras naw grahmatâ. Un wisi dseed tik spehzigî, ka basnizas muhri trihz ween. Bet mahzitajs sawâ kambari newar wehl atgistees: waj tad nu pasaulei gals klahr, ka tahdas leetas war notikt deenas laikâ un kur—paschâ decwa namâ? Pehz dseesmam—wehl ihja runa, un tad wisi dodas us iseju, rahmi, iwinigi, dseedadami. Puhla preekschâ peepeschi parahdas pee kahrts pazelts farlans karogs. Wisi, ar karogu preekschgalâ, dodas us muischu, kur iszelas milfigs ustrautums: baronom leeks—nupat pehdeja stunda situse. Bet tas tikai pirmais brihdinajums. Winam nahlas weenigi noklausitees daschos lamu un draudu wahrdos, peenemt sawu kalpu delegaziju, kura winam usstahda weselu rindu prasibu, peedraudedami nepeenemschanas gadijumâ ar streiki, un usklausitees dseesmas, lai gan us garigu dseesmu meldijas, bet wisai nepatihkama satura. Tad laudis isklibst, un Bobis eeeet kaut kur pee kalpeem atpuhstees, lai tad dotos us tuwako staziju. Bet muischâ pa tam wisi atgiduschees. Barons sasauz sawus wehl ustizamos tuwakos kalpus: pikeerus, wagarus, moderneekus, schtelmacherus, dahrsneekus un meschsargus. Wini apbrunojas ar pistolem, duntscheem un bisem un dodas us medibam: katrâ sinâ sawangot to nolahdeto musinataju. Pat medibu suni — leeli asins kabrigi, islutinati iwehri, barona mihluli teef panemti lihds. Bobis jau atrodas zelâ us staziju, kad eerauga sawu wajataju pulku wisa kaujas gatawibâ, gan jahschus, gan us kamanam, gan kahjam, ar sunem preekschgalâ. Un winsch weens pats, mescha malâ, us balta sneega laukuma, labi saredsams mehrkis, taisni schahweenam. Un kahjâs winam smagi seemas sahbafi — tahds tu tahlu neaisbehgsi. Bobis gan wehla afinâs, ka bijis nepatihkams moments, kad winsch domajis, nupat winu sawangos. Bet tad winsch sanehmis topâ wifus prahtus un spehtus un tomehr aisbehga.

Medineekeem nahzās gresstees atpakaļ beļ laupijuma.

Un tamlīdfigu gadījumu Boba dšihwē nebija maļ. Wiņa wina dšihwe bija pateesa, nemitoscha zihna, kurā wiņsch darbojās ne tikaļ kā wadonis, bet arweenu ari kā pats aktīwakais, kaisligakais kareiwis — ar eerozi rokās, muhscham kaujas gatawibā, beļ atpuhtas, noguruma un schaubam.

Bet wiņsch tomehr par ilgi palika Latwijā. Ta bija kluhda no beedru puses. Eche wiņu pahrak labi pašina, wina galwa bija dahrgi nowehrteta, un tad sah-tās nodewiba muhsu rindās. Wiņš tas noweda pee ta, ka beidsot Bobis tika tomehr sawango s un eeweetots moku un sleptawu bedrē — Rigas slepenpolizijā, pašchu benschu rihszibā. Eche nu sleptawas isgahsa pret wiņu sawu naidu un sashutumū. Kā un zil wiņsch tur tika mozīts, tas ir martirologs, līdfigu kuram mehš warbuht atradīsim wisbreesmigakās inkwisizijas laikmetā. Nedetam willās schi moziba. Wina liktenis bija isschirts, to pat nedomaja no wina slehpt. Pehdeja lode „behgot noichautajam” — tas bija wehl daschu deenu jautajums. Bet bendes gribeja wiņu kahdu laiku pamozit, un daschi — wismuļligakee no wineem — tomehr nesaudeja zeribu no wina isspeest, israut naglam, pipkam un adatam kahdu atsihschanos. Bet Bobis, galigi nomozīts, pusdšihws, domaja wisu laiku par weenu — par pe h d e j o mehginajumu israutees no nahwes rokam, kura wiņu tureja zeejschi apkamptu. Un schi behgschana — isbehga reise ar Bobi wehl 6 nahwei nolemti beedri — isdewās. Negribu to sche sikhaki aprakstit, par to dauds tika rakstīts un runāts. Wini isbehga is preetschisimigi apfargata zee-tuma, deenas laikā, pilsehtas widū, kur wisleelata kustiba, kur us katru soli deschureja garodowoji un speegi. Wini isbehga ar daschu beedru palīdšibu, apschaudami sawus fargus un daschus bendes — un t a d neweens no wineem netika apzeetināts. Ar scho pahdrosho soli beidsās

wesels laitmets s'chi apbrihnojama zilweta dsihwe. Tas bija wisuspehzigatais afords schini leela revoluzionara simfonija.

Bobim wjadseja atpuhtas — lai paliktu pee dsihwibas, wjadseja meera, wimu wjadseja sargat. Un wimu isdewas pasargat — no bendes zilpas, to, kuram 10×10 nahwes sods bija spreests un peespreests. Un tad sahkas muhsu leela revoluzija, tad Bobis, protams, atradas muhsu rindas un strahda lihds schai deenai atbildiga darbā, baudidams wisu beedru un augstako eestahschu ustizibu un zeenibu. Daschi gan warbuht fazis: tas nam wairs wezais ta laika Bobis. Winsch jo stipri pahwehrtees. Neeki! Tas ir winsch, tas pats agratais, wezais Bobis. Tikai mehš nedrihstam peemiršt, ka s'chis zilwets par ilgi un tuwu ir nahwei azis luhkojees, un tas newareja ta garam paeet — bes eespaida un selam.

Atminotees ta laika darbineekus un muhsu labako jaunatni, mehš newaram garam paeet Lenai Skarre, Musikanta mahsai, winas dsihwei, darbibai un tragistai nahwei. Sawā dsihwes laika man ir bijuschi daudj un daschadi peedsihwojumi, satiksmes, nowehrojumi, bet nesinu neweena kursch buhtu atstahjis tahdu druhnu, satrizinoschu eespaidu, ka minetais. Sinu daudsus gadījumus — sewischki reakzijas laikmetā un pat wehl muhsu deenās, kur zilweti brihwprahrtigi schkhrās no mums, un, no s'cha gadijuma sahlot, es newaru tamlihdfigeem notikumeem weenaldsigi paeet garam. Eimu pahreelzinats, ka schahdi gadijumi ir arweenu nowehrschami: tas prasa no mums weenkahrschi drusku usmanibas, drusku wairak sirsnibas un gribas zilwetu saprast un palihdset tam preeesch darba un zihnas usglabatees. Newajaga aismiršt, ka jaunatne ir muhsu labakais uu dahrgatais kapitāls, kursch ir saudsejams un glabajams, kuru mehš nedrihstam weegsprahrtigi isschteest, jeb pamešt bes eewehribas. S'che katrs saudejums ir sahpijs, asinojoscha

rehta muhsu organisma, jo, deemschehl, wisbeeschaf aiseet tee labakee, tihralee, juhtigakee.

Tā tas bija arī ar Leni.

Neluhkojot uš savu jaunību — ap 18 gadeem — viņa jau labu laiku darbojās organizācijā — Rīgā, uš laukeem un bija jau pasihstama tā labš organizators un propagandists. Uš Leepaju viņa pahrnāza dehl partijas darba. Mahzijās weetejās seeweeschu gimnasijas 8. klasē. Viņās ušdewums starp zitu bija: skolneeku pulziņus organizet un wadit, un scho ušdewumu viņa ispildija ar labām sekmem: nodibināja un wadija wairakus pulziņus, bes tam nehma dalību organizāzijas pahrejos darbos, strahdāja tipografijā u. t. t. Gatarddamās uš plaschaku darbu, viņa daudš lasīja un mahzijās. Man nāhās ar viņu daudš kopā strahdat. Muhsu istabinas minetā „komuna“ atradās blakus, un mehš beeschi nosehdejām wefelas naktis pee kahdas nopeetnas grahamatas jeb ahrfemju „Istkas“, lasīdami un pahrrunadami lasīto. Muhsu dšihwē, sarunās nebija zitu ušdewumu un jautajumu, tā partijas darbs, strahdneeku kustības jautajumi un wišs tas, par ko tika runāts un spreests tā laika rewoluzionārā un radikālā presē. Rā weena no tā laika raksturīgām ihpaschibām, jaatsihmē muhsu jaunatnes aifrauschānās wišadeem teoretiskeem problemeem un leelajeem dšihwes jautajumeem. Pahrejai, perionigai dšihwei peeschkihra pahrak mas eewehribas, pa datai to pat ignoreja. Rās atteezās uš muhsu perionigās dšihwes etiku, tad schim jautajumam wispahir tomehr tika peeschkirta leelaka usmanība. Ar scho jautajumu mehš tikām labaki galā un noteiktaki, nēš muhsu laiku jaunā paaudse, lai gan nekahdu rakstītu noteikumu jeb programās mehš nepasinām. Apstahkli, kahdos mehš dšihwojām un strahdajām, patš darba raksturs un saturs, dšihwes gaita noteiza to wislabaki. Wišs, kas kaut ar ko kaiteja darbam un leelai, tika atmests tā newajadsigs un trauzejoschs. Tas atteezās uš perionigo dšihwes eekahrtu,

řawstarpejãm atteezibã un wisu dsihwes gaitu. Ar wezajeem, pilsoniřkeem tikumeem un parařham mehs tikãm ařtrař galã. Āe. ařrtot řawu dsihwi, rehkinãjotees ar darba prařbam, ari nebija nesin řit řareřhgita un aruhta leeta. Par řahdu nebuht „apauřřhanu“ newareja buht runãř, řur řatř řatru břiħdi wareja tilt apzeetinãř, jeb no organifãrijãř řuhtits uř darbu řahdã nebuht řahlã nomalẽ. Āãř bija permanentř řara řahwolkis, pařtařwigi řaujas jeb atgãinãřřhanãř gatawibã. Newareja buht ne runãř par neweenadãm laulibã, řãř beeřři noteek muřřu laitos, jo bija gluřři neeeřpeřhãma leeta eewest idejifři un poliřifři iweřřu elementu muřřu widũ. Āãpat bija ar dřeřř nu un tãml. Āã nebija řaweenojãma ar rewoluzionario darbu. Muřřu řomunã neweenř nedřeřra pat alu. In řãř notita patř par řewi, bee řahdãř morãliřeřřhanãř un řtriħdeem. Āãħda bija dabifřta dsihwes gaita, řuru noteiřa řã laifã wiřpařrejee dsihwes un darbibãř apřtařkli. Āet bija řãřãi parařħdibãi ari otra puře. Řit řiřnigãř un tuwãř ari nebija muřřu atteezibãř darbã, perřonigã intimã dsihwẽ mehs beeřři mař pařinãm weenř otro, mař par to intereřeřãmeeř. Rewoluzionario darba romãntifřtãřã laifmetã par wisu wãldiřã weena dewiře: wiřř preeřř darba, wiřř preeřř rewoluziãř. Āã nebija pařřuřuřuřeřřhanãř un wãronibãř filofofija: pate dsihwe noteiřa ari řãřo ihpařřhibu. Āet řilwekř ar winã beeřři řoti řmagãjeem pařrdřihwojumeem, ar pret-runãm, řurãř winãřã bija řãpineeř, řifã pa dalař ignoreřř. Āeħe wãldiřã nerãřřtitř likumř, řã ar to pařřãm jateek galã, piriřř tu eřř řãħjeeř pee darba.

Řena bija řoti řmalřřuřřtigãř, apdãħwinãř řilwekř, pařãřti řãũtra, řifãř apmeerinãta, neřãd ne par to neřuħdřeřãř. Āãwãdř nopeetnř un dřilřã řãifřřumř peeřita winãř, řãř wãldřinãřã řãũru řilweku. No winãř, bee řãħãũbãm, buhtu iřnãřřã leetř piriřãř řãřřãřã darbineeřř, to wareja nojãũř řãũ tad. Āet notita řitãdi un preeřřã wãĩrumã gluřři negãidot. Āet atminedãmeeř wiřřũř řã

laika notikumus, kuri ir faistiti ar scho gadijumu, man jaatsihst, ka preeksch manis tas nebija negaidoti, tapat ari preeksch dascheem beedreem. Mehš bijam wainigi pee scha beedra un retā zilweka nahwes — tas ir nenoleedfami.

Muhsu mihlatā atpuhtas un pastaigaschanās weeta bija juhrmala. Suhra sche plata — wisplatafā weeta Baltijas peekrastē — un skaista. Sewischki patihkami sche bija pastaigatees wehlu nakti, noklausitees wilnu dobjā schnahfschanā. Sewischki patihkami bija pastaigatees pa wilnu lauseju, kurich steepās juhrā kahdas 2¹/₂ werstis. No abām pusem uhdens, wilni ar druhmu ruhfschanu lauschas stary augstu samestajām almenu kaudsem, itkā gribedami šagraut scho nepatihkamo kawelli. Beeschki putojoschee wilni gahschas pahri dambim, un tad wajaga buht loti usmanigam, lai tewi nenofkalo juhrā. Sche mehš ar Lenu mehdsām beeschki pastaigatees. Rahdā tumschā rudens nakti mehš atkal atradamees us dambja. Suhra bija nemeeriga, wilni draudošchi ruhkdami gahschas pahri pahr muhsu galwam. Runat nebija eespehjamš: neweena wahrda newareja šadsirdet. Peepešchi Lena palaida manu rofu walā, peegahja lehni pee paschas dambja malas un tā šawadi, itkā taišidamās leht juhrā, pahrleezās pahr malu. Sibena ahtrumā es winu jatwehru pee rotas un atwillku atpakal. Es tikko wehl turejos us kahjam, apsinadamees, ka wehl weens azumirkliš un buhtu par wehlu. Mehš ahtri dewamees prom. Kad wina wareja jau šadsirdet, es jautaju: „Kas tew eenahja prahtā?“ — „Nekas“, wina atbildeja, „es gribeju tikai paluhfotees uhdeni, un tad drusku apreiba galwa.“ Protams, isskaidrojums bija smeekliģs, smeekliģi buhtu winam tizet. Bet tahtalus paskaidrojums es nedabuju, Lena palika pee šawa. Tas bija pirmais brihdinajums, bet, deemschehl, es nebiju smeheles no wina wajadsigo mahzibu . . .

Un tad drihši nahza otris. Rahdu wakaru, winas

istabinâ sehdot un uf winas gaidot, es tihri mekanisti
schirstiju daschas grahmatas un burtnizas, kuras atradas
uf galda. Peepeschi atduhros uf kahdam sawadalam
peesihmem: israksti is kahdas ahrstneezibas grahmatas,
daschadu giftu rezepthes (Kurare, ciankalija u. c.) un
peesihmes par wina eespaidu un darbibu: kahdas porzijas
jaeenem, lai daritu dsihwibai galu, kad un ka eestahjas
nahwe u. t. t. Blakus tam daudj loti pesimistiskas wis-
pahrejas peesihmes un wahrdi, peemehram: multigi dsih-
wot, „multigi“, „bes setmem, bes isiedsem“, „rahputa
dsihwe“, „nolahdeta dsihwe“ un taml. Man tuhlin eeschah-
was atminâ atgadijums juhrmalâ, te bija teeschs sakars:
Lena domâ par paichnahwibu un schi doma jau ir kluwusi
slimigi usbahsiga. Es biju glusch iatreekts un pahrsteigtš.
Schahdas domas tã nesafkaneja ar Lenas dabu un
raksturu, ka es nesinaju, kur mellet issiaidrojumu. Un
tas bija pirmais gadijums, kad es sahlu domat un nahzu
pee atsinas, ka muhsu dsihwê ir kahds leels defekts, truh-
kums, ka tas naw pareisi un nedrihkt tã buht, ka sche blakus
mums dsihwo un zeesch tuws, mihsch wiseem beedrs, ka
schis beedrs katru brihdi war ne mums aiseet tikai tadeht,
ka wina dsihwes gruhatakã brihdi mehs to neesam sapra-
tuschi, neesam sneeguschi palihdsibas roku wajadsigã
momentã. Radas stingra apneemschanas to nepeelaist,
ko tas ari nemalsatu.

Kad Lena pahrnahza, isgehrbas — tã arweenu
jautra, dsihwa un meeriga — es esahla farunu par scho
tematu. — „Ko tas noihmê — taws pesimisms, schis
rezepthes un domas? Tew ir darbs, kuru tu mihli, kuram
tu esi atdewuses, beedri, kuri wisi tewi mihl un zeeni —
no kureenes rodas schahdas domas?“ Wina atsinas, ka
winas personigã dsihwê bijuschi loti gruhiti brihschi, ka
wina tã sapinuses daschadas pretrunas, ka neredsejuse
isejas.

Mehs ilgi un daudj runajam par scho tematu.

Nesinu, warbuht manos wahrdos bija daudj pahrleezibas un firsnibas, daudj zeenibas un draudsibas: wismaf wina man dewa beedra wahrdu un solijumu, ka tas wairs neatfahrtosees, ka wina ir nahkuse pee atinas un ir pahrleezinata, ka es un pahrejee beedri winu pabalstisim, ka naw eemesla schahdam besgala issamifumam.

Tas isflausijas loti pateesi un firsnigi, un es naiwi tizeju katram winas wahrdam. Manas aisdomas un schaubas tika isflaidetas un eemidsinatās. Tikai weh laku, kad jau wiss bija par wehlu, es sapratu, zij naiws es tad biju un kahdu noseegumu es tiku pastrahdajis aif isdomatas kaunibas, schaubam, tukšas prahtoschanas, walgoš saistits, atteeziba pret scho zilweku, kursch man bija dahraaks par wiseem, kahduš es jekhad esmu satizis un redsejis. Paschawaldischanas ir laba leeta, bet beeschi wina kluhst par leekulibu un meleem un aiwed muhs lihds paschas pateesibas un faktu ignoreschanai un noleegschonai, kad zilweks kaujas pats sewi eemidsinat no labeem, flaneem wahrdeem un domā, ka winsch war ar wahrdeem palihdset sawam tuwakam, tur fur pirmam kahrtam wajadsigi darbi un nemastota atflahtiba un pateesiba. Tā zilweks war sewi noslahpet labatas juhtas un prasibas, sewi un otra zilwekā, un west boja sewi un otru. Tas ir wisleelatais noseegums atteeziba pret sewi, sawu beedri un paschu dsihwi.

Un tad nahza tragedijas pehdejais zehleens. Kahdu deenu mehš strahdajam tani pat tipografija, juhmalā—drukajam us wirakeem hektografeem proklamazijas. Zif atzeros, bija tur Ewejneeks, Schwarzš, Mahkens un es. Darbs bija steidsoschs, strahdajam bes atpuhtas. Bija skaidra, saulaina rudens deena. Peepeeschi kahds peedau fija pee durwim. Mehš masleet usbudinajamees: beedreem bija stingri noleegts bes loti swarigas wajadsibas deenas laika nahkt us schejeeni. Atweru durwis un eelaischu—Lenu. Schwarzš jautā, kas notizis, kas winai wajadsigs. Wina atbildeja, ka peenahkuse nomasgat ar stahbetli

rokas, kuras loti notehsitas ar hektografa tinti. Wakarā efot gimnastijā kahda sapulze jeb fehde un wina negribot, ka preekschneeze jeb skolotajas reds to. Schwarz's usbudinajeēs pahmet winai, ka tahda neeka deht efot schurp nahkse. Es ar masleet pabrihnos, jo pasinu Lenu kā loti konspiratiwu darbineezi. Paslepūs nowehroju winu: ir loti meeriga, augstasiņa, ne masakās sīhmes no kahda nebuht usbudinajuma. Esmu apmeerināts. Pehz muhsu minetās sarunas wina pateesi kluwusi meerigaka, dsihwaka. Taisni to wakaru mehš atkal bijam norunajuschi kopā strahdat. Wina usnehmās pahrnešt dasčas grahmatas. Es winai atgabdinu solijumu, jautaju, waj buhs laikā mahjās, waj man us winas gaidit. Rokas nomajgajuse wina apeet muhs wisus, atwadaš. Uri man pasneeds roku, — stiprs, draudsiģs speedeens, warbuht masleet stiprats un ilgaks nekā parasti. Man tas drustu uskriht. Kadeht schahda atwadischanaš, kad pehz dascham stundam buhsim kopā. Saku winai to. Wina pasmihn itkā atwainodamās, neatbild. Un aiseet wehl reis durwis fazidama: „Ипопайте“.

Mehš wehl dasčas stundas strahdajam. P:epeschi abrā kahds sowads troksnis un burša. Redsam pa logu, ka diwaš seeweetes, daschi sehni un aij teem kahds polizists pastreen muhsu logam garam — dodas us tuwako kahpu pusi. Mehš atkal masleet ustrauzamees. Polizists muhsu tuwumā naw wiāi patihkama parahdiba. Bet Mahkens muhs apmeerina: laikam atkal kahds slihkoniš ismests malā, tas sche mehds beeschi notikt. Apmeeri-namees. Wakarā, kad jau šatumst, mehš wiši aisejam, proklamazijas šew aplahrt aplikuschi: tās wehl schowakar janogahdā wajadsiģās wzetās.

Ar darbeem galā tizis, dodos us mahju. Ir jau ap 7. Astonos Lena solijās buht mahjā. Cekuru uguni, usleeku tehju wahrit. Pats sehšchos pee galda lasit. Pulkstens 8, tehja gatawa. Uslahju us galda — katru bribdi Lena war pahrnahft. Bet paeet štunda, pulkstens

jau ap 9¹/₂. Kur wina — parasti noteikta, kahrtiga — palikuse? Domaju — warbuht pee otra brahta, weetejā adwokata, tur wina mehds papyrus pahrrakstīt, tā nopelnidama daschuš graščuš. Bet tad wina buhtu to fajijuse. Šchayda nowehloščana preekšč Lenas neparasta leeta. Nemeers pahrnem mani. Newaru lasit tāpat apgehrbees leekos gultā. Nemanot aismeeegu. Atmostos — dsirdu itkā solus aij durwim. Atweru durwis: wišs tumičš, tufšičš un flušš. Pulkstens pahri par 12. Azimredset Lena palikuse pee brahta: tas ari schad un tad mehdsja notikt. Bet nemeers neatlaiščas, pahreet ušbudinzjumā. Melaniški nodsešču lampu, leekos atkal gultā un eemeegu gruhkā drudščainā meegā. Zil ilgi guleju — nesinu. Peepeschi stipri siteeni pee durwim ušmodina mani. Ušlezu kahrtjās. Siteeni atkahrtjojas. Pirmā doma: polizija. Ahtri pahrleeku: pee manis wišs kahrtibā, lai nahf. Ušvegu lampu, jautaju — kas tur? Atbild pasihštama b. Schwarzā balšs — „Attaisi, tas es“. Attaisu durwis, un eenahf Schwarzš — tā sawadi noguriš, bahšs kā lihkiš. Sawadas bailes šagrabhj mani, sobi sahlf klabet. Šagrabhju wina roku — „Tu . . . kas notizis?“ Wišč lehni, ušmanigi nosebdina mani uš gultas, pats apseščas blakus. — „Neušbudinees, Karli. Ar muhšu Venu naw labi“. Es sahfu nojaust. Weena doma šagrabhj mani: pagalam. — „Kas ar wina notizis?“ — „Wina darijuse pašnahwibas mehginajumu un fewi koti eewainojuse“. Gribu tizet, ka tikai eewainojuse bet sinu, ka w i n a š wairs naw. — „Saki pateesibu, neslehp“, sawadi meerigā balši atbildu winam. „Wina miruse?“ — „Ja.“ — An tad wišč dreboščā balši atstahsta, kā tas notizis. Išrahdišs, ka wina no muhšu tipografijaš isgahjuse un dewušeš uš kahrtam. Ap pušwersti no muhšu mahjinas kahrtā eedobumā wina atpogajuse few bluhfi, isnehmuje rewolweru (tas wehlaš išrahdišs brahta — adwokata rewolwers, buldoga sistemas) un eeschahwuse few teeschi firdi. Nahwe bijuse momentala. Zilweli, kuruš

mehs redsejäm us kähvam dodotees, demuschees pee winas libta. Wehlat, kad mehs bijäm jau zetä, lihkis aiswests us kapu sekzijas kameru.

Tä tad ta bija winas pehdejä atwadischanäs, un mums neatradäs preefsch winas neweena „pehdejä“ laipna wahrda. Es biju tä nemanä. Kä smags leetuwens nospeeda doma, ka es nebiju pratis scho pashnahwibu aisturet, ka esmu wainigs pee winas nahwes. Un tad tikai pilnä spehtä usleesmoja shapiga atsina — kas schis zilweks bija preefsch mums wiseem un preefsch manis atsewischki. Upsina, domas, prahts wijs bija galigi paralijets, pamiris. Schwarzs atgidäs pirmais: „Mums jaaplufho winas istaba. Tu sini, kur wina mehdsja atshlegu glabat? War atnahkt polizija.“ Ja, es sinaju, kur wina mehdsja atshlegu glabat. Un pateesi — atshlegu bija tur. Mehš eegahjäm istabinä. Wijs labakä kahr-tibä. Bet krahsni leela guba pelnu: sadedsinato papiru atleekas. Un us galda wehstulite baltä konwertä ar us-rakstu „beedreem“. Tä tad wina deenu bijuse mahjäs, wisu notahrtojuse, istihrijuse un tad demuses sawu pehdejo zeku. Un pirtstus pat nepeemirsa nomasgat, lai polizijai nerodas aisdomas un lai nesahk tshamdit winas tumatos beedrus. Pehz tam esmu dauds redsejis un peedsihwojis. Esmu redsejis, tä zilweki eet nahwei preti, tä mirst. Bet tahdu nahwi nekad, nekur.

Tä aishgahja no mums weens no mihtateem, labateem, ihsteem beedreem, kuram stahweja preefschä skaišta un plascha nahfotne. Aishgahja no sikhäm iddeenischlas dsihwes pretrunam satreektš. Zilweks, kursh jau prata isschkirt un saprast wisgrubhtatos un swarigatos dsihwes problemus, nebija pratis isschkirt sawas personiqäs dsihwes prolemu, tadeht ka no wisäm pufem dsirdeja, ka kauns ar tahdam leetam nodarbotees, ka tas ir wahjiba, aisspreedums un ka zilweki, kuri par tahdam leetam domä, naw derigi darbam un zihnai. Bet isschkirt scho jautajumu tä, ka muhsju beedru wairums, palaischotees us

Pašhā sahlumā.

Rad mani atšwabinaja iš žetuma — 1904. g. seemā — wišš bija tā pahrwehrtēes, itkā buhtu pagahjuschi dauds, dauds gadu. Rustiba attihstijas milsu sofeem. Organisazija stahweja us stiprām kahjam. Ar katru deenu dalibneeku štais peeauga, darbs peenehma nopeetnu raksturu, mafas bija winā eewilltas. Šagad jau wareja noteikti šazit, ka mehš stahwam revoluzijas sahlumā, par to wairš šchaubu nebija. Daudsi no maneem weza-jeem beedreem, un starp wineem wiši komunas ložekli, bija aishraukuschi strahdat us žitureeni — Rigu, Žel-gawu u. t. t. Šche bija eeraduschees jauni darbineeki un starp wineem Bobis, ar kuru wistuwaki eepasinamees. Ūzim redsot ari man te wairš ilga palikšana nebija. Man preekschā stahweja diwi želi: us Rigu jeb Kree-wiju. Un es wairat domaju par Kreewiju. Šche, beš šchaubam, buhš kustibas žentrs, šche notiks iščhkiroschās ļaujas. Beš tam kreewu walodā bija plaschaka un bagataka literatura, te es preeksch sewiš wareju wairat guht. Beš tam peewilla išredses tikt ar laiku uniwersitatē, mahžitees. Tā preeksch manis šchis ļautajums bija iščhkierts. Nolehmu, ja šchandarmi man aishleegs aishraukt — dotees žekā, pahrežot us nelegalo stahwolkli. Personigu eemešlu dehl wajadseja wehl kahdu laitu ustu-retees Leepajā. Un šche nahžās nemt dalibu un nowehrot revoluzijas „dewitā wilna“ želšchanos.

Leelais wišpahrejais streiks šche sahlās ay 13. jan-wari 1905. g. Apklusā fabrikas, ļauschu puški pildija

eelas, pliwinajōs farkanee karogi, atskaneja rewoluzionarās dseefmas. Rahda starpiba stary scho un 1899. gada streiku! Uri tad wiš kluseja, un strahdneeku masas swinigi, lehni kustejas pa eelam. Bet — bes dseefmam un karogeem. Wareja redset, ka wehl naw sawas stipras organifazijas un wadibas. Tas bija tikai stichisks masu protests bes nopeetna politiska rakstura.

Tagad bija gluschi zitadi. Wadoni — pirmās rindās, topā ar wiseem. Beeschi apstahjas, usklaufas runas. Teesa gan — wišas fabrikas ari tagad usstahda ekonomiskas prasibas, bet blakus tam ir ari tihri politiskas. War redset, zit masa ir pa scho laiku isauguse un saprot sawu lomu un usdewumu.

Dahrs momentu man spilgti eespeduschees atminā: pirmā demonstrazija us ešera, pirmā streika deenā, un swehtdeenās deimonstrazija juhrmalā.

Uš ešera ledus salafās milšigs publis. Runā Musifants, wiš usmanigi klaufas. Runā ari ziti. Raut kur attahlumā pa sneegu lehni kustas saldatu rindas, demonstrantus nowehrodami. Man eekriht prahtā, ka weeta sapulzei loti neisdewiga: atklahta, us balta sneega. Še war wišus eelenkt un apšhaut — labs mehrkis. Bet šhoreis wiš norisinas meerigi. Pehz mitina mehš, rindās noslehguschees, usejam us šhosejas un dodamees us pilsehtu. Pee kahdas fabrikas wahrteem, paschā pilsehtas saktumā, muhs sagaida saldati, nostahjuschees gar abām eelas malam, ar ofizeereem preekšgalā. Interessanti, waj wini muhs laidis zauri? Zeeschaki teek noslehgtas rindas, farkanais karogs teek noslehpts, lai neisnakt sadursme ap winu. Meerigi un lehni mehš isejam „strojam“ zauri. Tad atkal karogs teek pazelts, atskan dseefmas, demonstranti eepluhst pilsehtas eelas, pahrpilditās no sinkahrigeem.

Otra demonstrazija til labi nebeidsjās, un še, bes šchaubam, bija sinamš prowokazijas elements. Milšigs publis dodas us juhrmalu: tukščā, atklahtā weetā. Winam

no pakāšas lešni wiršas wairakas nodakas dragunu un
kājnieku. Cespaids — itkā wini ar noluhku atspeesch
demonstrantus us tureeni. Es peestreenu weenam otram
beedrim, jautadams, kadeht iswehlešs tahds sawads marš-
ruts? Saldati tur war muhs eeslehtg no wišam pušem.
Tee nesin ko atbildet. Esot rihtojums dotees us tureeni,
tee kas preešchgala, ap karogu, sinot. Bet israhdas, ka
ari tee neka nesin. Sapulze tomehr bija nolikta us wežā
seena tirgus laukuma. Suhrmalā us ledus atkal teek no-
turets mitinsch. Zilweku salafas loti dauds. Ramehr
teek noturetas runas, saldati eelenz šapulzi no wišam
pušem. Neweens neteek laists zauri, atpatat us pilsehtu.
Wišus, kas to mehgina, aptur, iskrata un tad seeweetes
wišas palaišch wakā, no wihreescheem weselas partijas
apzeetina un sem gorodowoju konwoja transportē us
zeetumu. Tas issauza paniku. Instinktiwi wišs publis
padodas us preešchu, atspeesch saldatus atpatat — lihds
garajai slimnizas sehtai. Šhe wišeem aktivakeem dar-
bineekeem isdewās pahr schoгу aishbegt. Bet labu teesu
strahdneeku šanem zeet un sabahsch zeetumā. Kratiti
teek wiši, neisnemot seeweetes, kuras saldati un gorodo-
woji aptšchamda wišnekaunigakā kahrtā. Ar scho streiku
šahkās wesela wirkne streitu, šapultschu, manifestaziju.
Tas bija rewoluzijas šahkums Latwijā. Es pehz dascham
deenam aishbrauzu us Maskawu.

Latveišu kolonija Maskavā 1905. g.

Maskavā atbrauzis, es stājjos sakarā ar weetejo leelineeku organizāciju un pehz ihša laika jau strahdaju tā propagandists pilsehtas rajonā, kur tad par atbildigo organizatoru bija Alekšinskis (Aleksejs Aleksejitschs). Šche negribu tuvaki apstahtees pee šcha darba un wiseem 1905. g. notikumeem. Mans noluhšs — atsihmet šcho to raksturigaku par ta laika Maskavas latveišu kolonijas dsihwi un winas darbibu un lomu kustībā.

Es pat neatzeros, tā man nahzās tiktees un šaisti-tees ar tauteišcheem. Pa leelakai datai tee bija latveišu studenti: Lagšda, Dambkalns, W. Lagdinsch, Berkholzs un žiti. Zentralā fatiļšchanās weeta, šawā sinā klubs, bija starp latveišu studenteem populārā Ratneezes „stolowka“, pašchā studentu rajona zentrā, uš m. Bronnajas, 18. Daudsi šche dsihwoja, šche mehdsja wafareem šalasitees ari pahrejee. Beš tam bija wehl weetejās latveišu pilsonibaš „mahmula“ — labdaribas beedriba — konserwatiwa šchuhposchanas, kahršchu spēhtu un „amseeru“ eestahde. Bet kad kustiba šahla attihstitees, radikālā latveišu jaunatne šahla šalasitees pee manis un b. P. Dauges.

Noteiktu markšistu starp šcheem studenteem nebija, bet wairums bija tomehr pahrnemti no revoluzijas gara: tas jau toreis bija neišbehgami. Prasiba pehz inteligenteem spēhkeem bija milšiga. Partijai wajadseja zilwekus, kuri prata strahdneeeem iškaidrot un kritiset wišu politiško partiju programās, agitet par muhšu programu,

isflaidrot agrarprogramu, taktikas jautajumus un taml. literatūra tad jau sahka parahditees leelakā skaitā, tā kā sagatawotees us scho darbu nenahzās gruhti. Mehš finajam, ka naw eespehjams ihšā laikā sagatawot ihstus un pahrlleezinatus markšistus, ka wini tahdi naw un, warbuht, ari nekad nektuhs. Bet zil tahli wini likās no mums organisetees un padewās sawā darbā partijas wadibai un disziplīnai — wini bija mums noderīgi. Schahda ismantoschanas politika tika tad plaschi peekopta no wisām partijām.

No muhsu latweescheem wistuwaki tika eewilkti revoluzionārā darbā Dambkalns (.wehlatais Rigas polizijas prefekts un komunistu kehrajs un bende), Bertholzš, Leimanis un daschi ziti. Mums isdewās eesturmet wezo mahmutu, nodot weenu datu no scheem studenteem partijas darbā, kā propagandistus un teknika, un wehlat — kaujas laikā — daudsi no wineem atradās us barikadem, to starp ari Dambkalns. Latweeschu druschina jau pahri reises dezembra deenās apsargaja Maskawas Komitejas (leelimeeku) sehdes laikraksta „Ворьба“ redakzijā (pee Nikitsfajas wahrteem). Bet wehlat, reakzijai sahkotees, wini wisi, isnemot 3—4 zilwekus, isklichda us wisām pujem.

Dambkalns tomehr kluwa par profesionalu partijas darbineeku un palika darbā ari pehz 1905. g. Winsch strahdaja kopā ar mani kā profesionalš propagandists Rogoschas rajonā un tad pahrgahja nopeetnakā darbā: Maskawas kara organizacijā, kur darbojās loti aktiwi. 1906. g. wīnu apzeetinaja kara organizaziju konferenzē (sem swescha wahida). Reisa ar ziteem wīnu noteesaja us ilggadeju katorgu, bet zekā wīnam isdewās behgt, un sem sawa ihstā wahrda winsch beidsa studijas un pahrzehlās us pastahwigu dsihwi Rigā. Sche sahkas wīna grimshana, soli pa solim us leju, lihds winsch nokluwa lihds schandarma amatam, kluwa par ihsto sozjalistu, sawu agrako zihnas beedru bendi.

Zit sinu par pahrejeem, tad tee ari eestiguschi meetpilsonibas purwâ, sawus jaunibas sapnus un rewoluzijas drudsi pahrdsihwojuschi. Wehl buhtu peeminama kâ raksturiga parahdiba muhsu rewoluzionaru kolonijâ, Latwijas behgli — 1906. g. Atkal manâ dsihwofli nodibinajâs komuna un tã kluwa par peestahni muhsu behgiteem. Blakus muhsu aktiweem beedreem — b. Janionam, Meschinam, Musikantam un ziteem — sche eeradâs daudsi tahdi, kuri bija nejauschi eerauti kustibâ un tagad, panikas dsihhti, melleja glahbiau un iseju behgshanâ. Tee bija pa leelakai dakai inteligenti, bes pahrleezibas un no-krabsas, kuri sen bija firdi kustibu nolahdejuschi un domaja un raudaja tikai par jawu samaitato karjeru, tad „bojewiki“, kuri jau bija puzzelâ us banditismu. Ar pehdejo diwu kategoriju laudim mums bija daudsi puhtu, kamehr wiaus kâ nebuht eekahrtoja un tika no wineem wakâ. Bet ihstee beedri sew tuhlin atrada darbu un weetu partijâ, jo mehs wehl mobilisejam spehtus, gatawojamees us pehdejo waronigo zihnu, pehdejo mehginajumu gahst patwaldibu. Pahrleezibas par uswaru nebija, bet gatawiba zihnitees bija leela. An darba peetika wiseem, jo latweeschu rewoluzionari sawâ darbî nekad naw bijuschi nazionalisti un schowinisti, kâ P. P. S. un bundisti.

Tahdas buhtu ihsumâ manas atminas par dascheem ta laika darbineekeem un notifumeem.

R. Landers.

Mastawâ, 15. janwari 1925. g.

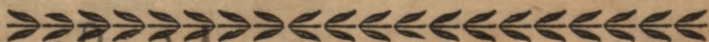

Latvju Ikdienneezibas

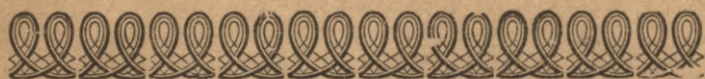
apgabdziba

isnabkufasas fahabas jaunās grahmatas:

Sprungulu Jura redakzijā Tefofchais moments. Humoristisks-satirists kalendars uf 1925. gadu . . .	60 kap.
W. Rnoriga redakzijā: Jaunais Laiks. Literarists- kritists krahjums	60 "
P. Weinis. Preekfchwafara fizes	15 "
Sprungulu Juris. Seme fur zilinderus bukē. Satiras	50 "
R. Eidemānis. Seme un maife smarscho. Dsejas	25 "
U. Zepkis. Koleedseji. Stahsts	50 "
J. Mufhperta redakzijā: Oktobra paaudse. Jaunatnes krahjums	100 "
A. Schaurinſch. Laukfaimueezibas kooperazija.	60 "
E. d. Schillers. Komedijas: 1) Rakpehdinſch un Wa- bulite. 2 zehl. 2) Republikas labā. 1 zehl. 3) Kon- spirativs dſihvolkis. 1 zehl.	50 "
E. d. Schillers. Rakpehdinſch un Wabulite. (Alfe- wiſchā isdem.)	25 "
U. Zepkis. Nairwais ar rokas granatu. Dsejas	25 "
R. Eidemānis. Gelenktee. Romāns	50 "
Sudrabu Edſhus. Weluu diņejs. Stahsts jau- natnei	100 "
Lenina pioneeri. Rakstu krahjums pioneeru darbinee- keem. J. Mufhperta un R. Preedneeka redakzijā	30 "
G. Sinowjew. Strahdneeku ſhkira un ſemnee- ziba. Tulkojis P. Swiris	200 "
R. Lander. 1905. gada preekfchwafarā.	25 "

204

Atrodas drukâ un drihsimâ isnahks:

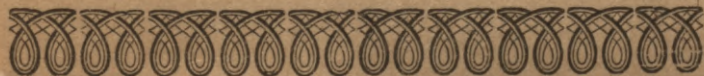
- P. Swiris. Politiski pamfleti par dšimt:ni. Dšejas.
R. Makstis. Baj ir bijušči grehku pluhdi? Populars dabas sinatnišk apzerejums.
R. Eidemanis. Neapturams gaheens. Poemas.
" Ugonijas. Stahsts.
Al. Zepļis. Maleenas wilki. Stahsts.
Dšchons Rids, 10 deenas, kuras fatrižinaja pasauli.

Sagatawoschanâ:

- R. Makstis. Mahschigās jaunības sapni. Apzerejums par dšihwibu, wezumu, nahwi un nemirstibu.
Prof. D. Grusenbergs. Atminas par politiskām prahwam Baltijâ.
R. Petščaks. Gewads politiskâ ekonomijâ.
R. Landers. Latwijas wehture. 2. dala.
R. Kurons. Latwju proletariskâ rakšineeziba Kreewijâ.
Tefoichais moments. Humoristisks-satirisks kalendars 1926. g.
Jaunais Laiks. Literarisks-kritisks krahjums II.

Dasubtijumi adresejami:

гор. Москва, Мясницкая 20, Латиздат.

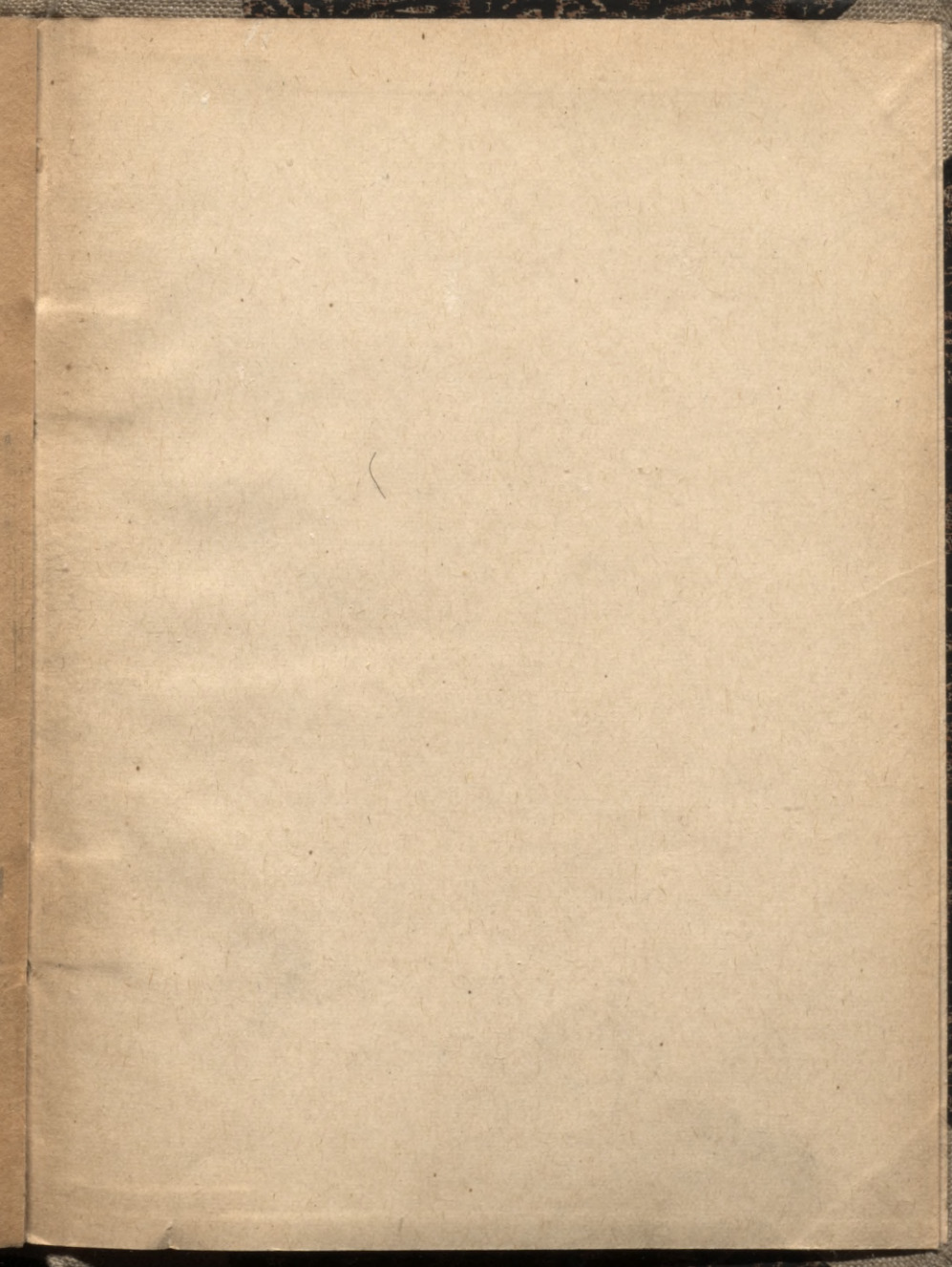
0.75

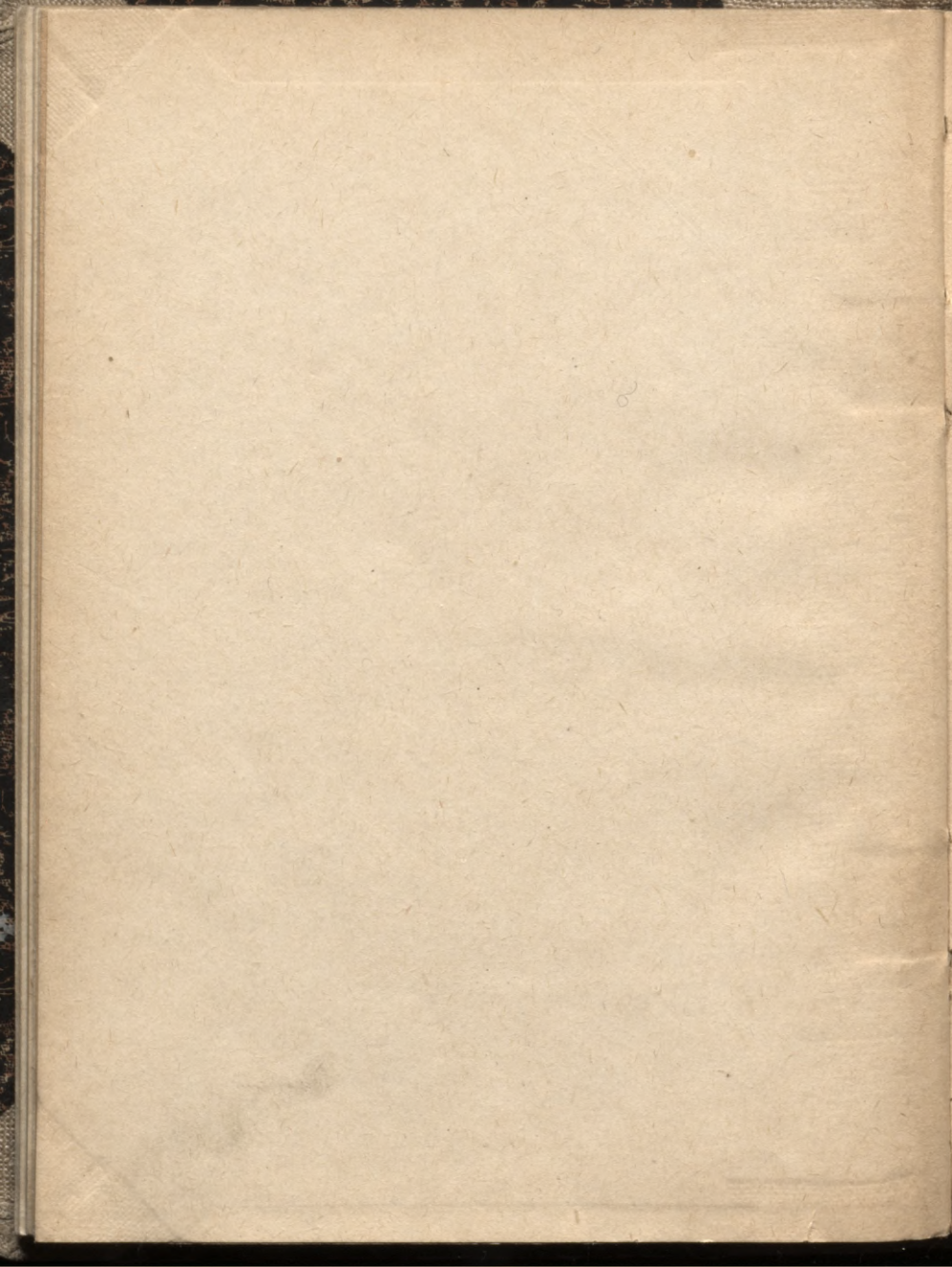
Малка 25 коп.

0.60

La 4071

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309044484